

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Undervisning i DRACON

fem elevers upplevelser av undervisning i konflikthantering med
dramapedagogik som metod

Hanna Sjöstedt

2015

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Dramapedagogik

Dramapedagogik C

Handledare: Maria Andrén
Examinator: Birgitta Silfver

Abstract

Swedish

Syftet med denna uppsats är att undersöka före detta elevers uppfattning om att få undervisning i DRACON. DRACON är ett konflikthanteringsprogram med drama som metod. För min undersökning har metoden varit enskilda intervjuer samt fokussamtal med elever som 2003-2004 deltog i undervisning i DRACON i skolan och i en filminspelning om DRACON-programmet. Mina resultat visar att drama i trygg miljö upplevs positivt av eleverna framför allt för att det kan hjälpa blyga elever att träda fram. Studien visar också att flera av eleverna som intervjuades fick med sig nya redskap i konflikthantering. Eleverna är positiva till kamratundervisning för att öka kunskapen om konflikthantering på skolor, vilket sammanfaller med forskning av Burton i Australien och är i linje med Skolverkets förespråkande av förebyggande insatser på skolor för att förebygga mobbning. Eleverna ser fördelar med att undervisas av en särskild pedagog i dramaundervisningen. Utvecklingen i klassen efter arbetet med DRACON i skolan och filmen om DRACON-programmet visar en effekt som också beskrivs av DRACON International (2005). Eleverna lär känna varandra på nya sätt, utvecklar känslor av kamratskap, empati och respekt, ökar sin lyssnade förmåga, förstår vikten av samarbete och förmågor, som att lyssna till andra.

Konflikthantering, Drama som metod, Dramapedagogik, DRACON International (2005), DRACON i skolan, Kamratundervisning, Skolverkets Rapport 2011, DRACON

English

The purpose of this thesis is to investigate previous students opinions about education in DRACON. DRACON is a program in conflict management with drama as a method. In spring 2013 interviews and focus discussions were made with students who 2003-2004 participated in education in DRACON and in filming the methods in the DRACON. My results shows that drama as a method get positive response, the most important reason is that it can be a help for shy pupils to step forward. Several of the pupils interviewed did get new tools for handling conflicts. The pupils are positive to peer-teaching for increasing the knowledge about conflict management in schools. The same thing is found in research by Burton (Australia) and is in the line with School department of Sweden that recommend preventive work in schools to prevent bullying. The students sees advantages in being educated by a pedagogue specialized in drama methods. The development in the school class after participating in DRACON and filming the methods in DRACON shows an effect among the students that also are described in DRACON International (2005). They get to know each other in new ways, develop feelings of friendship, empathy and respect, increase the listening capacity, understand the importance of collaboration and capacities, as listening to others.

Conflict management, Drama as a method, Educational drama, Secondary school program, DRACON International (2005), Peer-teaching, DRACON in school, DRACON

DRACON är sammansatt av de två orden DRAMa och CONflict

TACK till

De elever som kom till Västerbergs Folkhögskola och delade med sig av sina erfarenheter

Maria Andrén som svarat på alla mina frågor och gett mig nya kunskaper i vetenskapsteori

Anita Grünbaum som genom sin uppmuntran och intresse för mitt arbete gjort det möjligt

Innehållsförteckning

ABSTRACT.....	2
SWEDISH.....	2
ENGLISH	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	6
1. INLEDNING.....	8
2. BAKGRUND	9
2.1 FORSKNINGSPROJEKTET DRACON.....	9
2.2 EXEMPEL PÅ ANDRA KONFLIKTHANTERINGSPROGRAM I SKOLAN	10
2.3 HUR DRACON UTVECKLATS I SVERIGE.....	11
2.3.1 DRAMAPEDAGOGIK I SKOLAN - DRAMA SOM METOD.....	12
2.3.2. KONFLIKTTEORIER I DRACON	12
2.3.3 DRACON-PROGRAMMET – 12 MÖTEN.....	14
3. PROBLEMSTÄLLNING.....	14
3.1 SYFTE.....	15
3.1.2 FORSKNINGSPROJEKTET DRACON.....	15
4. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	16
4.1 ATT GÖRA EN UPPFÖLJANDE STUDIE	16
4.2 ANSATS.....	16
4.3 METODVAL	16
4.3.1 KVALITATIVA INTERVJUER	17
4.4 GENOMFÖRANDE	17
5. RESULTAT OCH ANALYS	18
5.1 BEARBETNING AV EMPIRIN I BERÄTTANDE FORM.....	18
5.1.2 EN KOLLEKTIV INSIKT	19
5.1.3 DRAMA SOM METOD - ATT STÅ FRAMFÖR EN KAMERA	19
5.1.4 ATT VARA MED PÅ EN FILMINSPELNING – GRUPPERINGAR BRYTS	21
5.1.5 REDSKAP I KONFLIKTHANTERING HEM/SKOLA/FRITID.....	22
5.1.6 DJUR SOM KONFLIKTSTILAR	23
5.1.7 ATT FÅ DRACON ATT LEVA VIDARE – KAMRATUTLÄRNING – VIKTEN AV REPETITION	24
5.1.8 VARFÖR KOMMA PÅ EN UPPFÖLJNINGSDAG?	26

5.2 SAMMANFATTNING OCH ANALYS AV EMPIRIN	27
5.2.1 VILKA UPPFATTNINGAR HAR ELEVERNA OM DRAMA SOM METOD OCH ARBETSSÄTT?	27
5.2.2 HUR ÄR DET ATT FÅ UNDERVISNING I DRACON AV SIN KLASSLÄRARE JÄMFÖRT MED UNDERVISNING AV EN DRAMAPEDAGOG?	27
5.2.3 FÅR ELEVERNA MED SIG REDSKAP I KONFLIKTHANTERING?	28
5.2.4 VILKEN BETYDELSE HADE KAMRATUNDERVISNINGEN DE GJORDE I SAMBAND MED FILMEN?	28
<u>6. RESULTATDISKUSSION.....</u>	28
6.1 BETYDELSEN AV ATT ARBETA MED DRACON I UNDERVISNING	28
6.2 HUR ÄR DET ATT DELTA I EN FILMINSPELNING SOM DEMONSTRERAR ARBETSMETODERNA I DRACON?	29
6.3 BELYSNING AV MINA RESULTAT UTFRÅN DRACON INTERNATIONALS FORSKNING	30
6.3.1 KAMRATUNDERVISNING – UPPFÖLJANDE FORSKNING AV BURTON	30
6.4 SKOLVERKETS RAPPORT – SVÅRIGHETER MED FÄRDIGA PROGRAM I SKOLANS VARDAG	31
6.4.1 DRAMAFORUMS BEMÖTANDE AV SKOLVERKETS RAPPORT	32
<u>7. METODDISKUSSION .....</u>	32
7.1 VAD JAG VILLE UPPNÅ MED ATT BJUDA IN TILL EN HELDAG	32
7.2 KUNDE JAG HA GÅTT TILLVÄGA PÅ NÅGOT ANNAT SÄTT FÖR ATT FÅ SVARA PÅ MIN UNDERSÖKNINGSFRÅGA?	33
7.2.1. VAR DET RÄTT URVAL OCH UNDERSÖKNINGSMETOD?	33
7.2.2 VAR DET NÅGOT SOM INTE FUNGERADE NÄR JAG GJORDE MIN INTERVJU, SKULLE JAG STÄLLT FLER FÖLJDFRÅGOR?	33
7.2.3 HADE JAG FÅTT RIKARE SVAR OM JAG ANVÄNT FLER TEKNIKER, I SÅ FALL VARFÖR?	34
7.2.4 BESKRIV VARFÖR DU KAN VARA SÄKER PÅ DINA RESULTAT OCH TOLKNINGAR ELLER VILKA BRISTER DU I EFTERHAND KAN SE	34
7.2.5 KAN NÅGON INTERVJUFRÅGA HA MISSFÖRSTÅTTS?	34
7.2.6 RIMLIGHET	34
7.2.7 NOGGRANNHET	34
7.2.8 TILLFÖRLITLIGHET	34
<u>8. FORTSATT FORSKNING .....</u>	35
<u>9. REFERENSER.....</u>	36
<u>BILAGOR.....</u>	39
BILAGA 1 – INBJUDAN TILL UPPFÖLJNINGSDAG	40
BILAGA 2- INTERVJUFRÅGOR - CHECKLISTA	42
BILAGA 3 - OVERALL AIMS OF DRACON INTERNATIONAL	43

1. Inledning

Genom utbildningen till dramapedagog på Västerbergs folkhögskola i Storvik kom jag i kontakt med konflikthanteringsprogrammet DRACON och fick utbildning i konflikthantering med hjälp av drama. Konflikter finns i alla mellanmännsliga relationer. Jag har själv kunnat låsa mig i konflikter under lång tid. DRACON fick mig att inse att båda har rätt i en konflikt och att en konflikt kan lösas upp om parterna i en konflikt blir sedda utifrån sina behov. Låsta konflikter växer lätt och kan få stora konsekvenser för alla inblandade. Människor kan leva hela sina liv styrda av en olöslig konflikt som pågår runtomkring dem eller av konflikter som inte lösts upp i barndomen och som i vuxen ålder påverkar på både medveten och omedveten nivå. Därför tror jag att kunskap om konflikthantering främjar alla och är ett steg i rätt riktning för en mjukare och mänskligare värld, med större gemenskap mellan människor.

Genom att gå utbildningsprogrammet DRACON i skolan väcktes nyfikenhet i mig och en önskan att DRACON skall implementeras och leva vidare i skolor. Tanken i DRACON var att äldre elever skulle lära yngre om konflikthantering och att de lärare som gått utbildningen själva skulle driva det vidare. Anita Grünbaum, huvudlärare på Dramapedagogutbildningen på Västerbergs Folkhögskola fram till år 2002 var aktiv i forskningsprojektet DRACON när det pågick 1995-2004 och hon berättade att så inte blev fallet .

DRACON är ett internationellt forskningsprojekt som framför allt använt aktionsforskning som metod. Förutom Sverige ingick Brisbane och Adelaide i Australien samt Malaysia. De olika ländernas erfarenheter sammanställdes i en forskningsrapport *DRACON International* 2005. Birgitte Malm och Horst Lövgren (2007) efterfrågar uppföljande undersökningar i Sverige efter att en tid gått. Jag kontaktade Anita Grünbaum för att ta reda på om det gjorts några sådana uppföljningar och om hon kände till skolor som ingått i forskningsprojektet i Sverige. Hon berättade då att någon vetenskaplig uppföljning inte gjorts och att ett nytt team i Sverige fått avslag på en ansökan från Vetenskapsrådet för fyra till fem år sedan.

Detta var jag nyfiken på. Skulle jag kunna göra en uppföljning? Aktionsforskningen i skolorna avslutades 2004. Det innebar att det idag skulle vara svårt att få tag på lärare, elever och skolledning, aktiva på den tiden. Det skulle dock vara möjligt att hitta elever som deltog i en filminspelning om DRACON-programmet och där de flesta haft undervisning i metoden med sin klasslärare ett halvår före inspelningen. Jag beslöt mig för att kontakta de elever som gick i åttonde klass våren 2004 och som var med och spelade in CD skivan med olika dramaövningar i konflikthantering som följer med boken *DRACON i skolan – Drama, konflikthantering och medling* skriven av Grünbaum och Lepp 2005. Jag kontaktade Katarina Liss som var den dramapedagog som ledde övningarna på filmen för att höra vad hon trodde. Skulle det vara meningsfullt att göra en uppföljning efter så här lång tid? För henne lät det som en intressant idé även om tiden har gått, just för att drama är ett verktyg som har verkan på sikt. Filminspelningen pågick under fyra dagar i juni 2004 på Västerbergs folkhögskola. Genom att intervjua elever som varit med skulle jag kunna få reda på deras uppfattning om betydelsen av att få undervisning i DRACON och även diskutera vad det innebar att vara med på en filminspelning i en ny miljö tillsammans med en dramapedagog och ett inspelningsteam.

2. Bakgrund

Allvarliga konflikter och mobbning i skolan har ökat och arbete pågår på många skolor för att förebygga mobbning och motverka kränkningar. (Grünbaum och Lepp 2005.) I bakgrunden tar jag upp forskningen inom DRACON samt andra konflikthanteringsprogram som använt drama som metod och har till syfte att minska aggressivitet mellan elever. I Sverige kom 2011 en rapport där Skolverket granskade metoder mot mobbning. De allra flesta program som ingick är liksom DRACON avsedda att förbättra det sociala klimatet i skolan och inte i första hand skapade för att ta itu med mobbning. DRACON ingick inte i utvärderingen men har likheter med de program som granskades. Skolverkets rapport ledde till en debatt i media om att medling och kamratstödjare använda på fel sätt leder till ökad mobbning. DRACON i Sverige vill lägga en grund för utveckling av kamratmedling på skolor. Därför kommer jag i diskussionen att jämföra mina resultat med DRACON Internationals samt diskutera DRACON Internationals resultat med utgångspunkt från Skolverkets rapport. Jag belyser också Skolverkets rapport utifrån en artikel i Dramaforum.

2.1 Forskningsprojektet DRACON

DRACON International (2005) presenterar den samlade forskningen i Sverige, Australien och Malaysia och det är projekten i Brisbane och Sverige som gått igenom den längsta sammanhållna utvecklingen. I rapporten konstaterar man att det moderna samhället har satsat stora resurser i tekniska innovationer, men missat det akuta behovet av sociala innovationer, som till exempel kreativa sätt att hantera konflikter. Tanken i DRACON är att dramapedagogik är speciellt lämplig för att lära om konflikthantering och skolan en strategisk arena för att lära, praktisera och sprida konfliktkompetens -*conflict literacy*-. Lärandet i DRACON utgår från elevers erfarenheter och reflektioner runt konflikter och att kunskap är en pågående process, som ständigt förändras och omvandlas. DRACON jobbar med det som kallas ”experimental learning” med Dewey, Lewin och Piaget som förgrundsgestalter. (DRACON International 2005.)

Malm och Löfgren (2007) som sammanfattat arbetet i det internationella forskningsteamet skriver att målet för projektet var att använda konflikthantering som teori och praktik och drama som pedagogik. DRACON vill lära elever i framför allt högstadiet att hantera egna konflikter såväl i skolan, hemmet som på fritiden. Olika dramaövningar gjordes för att kartlägga hur konflikthantering ser ut i puberteten, nya övningar utformades sedan för att förbättra konflikthanteringen. Det visade sig att det bästa var att jobba med verkliga konflikter som omarbetats. Via rollspel upptäckts alternativa handlingsmönster och dess konsekvenser. Det är hela programmet och processen som har effekt, det räcker inte med enstaka övningar menar forskarna. Det är lätt att konstruera effektiva dramaprogram när omständigheterna är ideala. Teamen letade dock efter processer som kunde implementeras i stor skala på många skolor, i så väl drama som icke dramaklasser, med och utan stöd av lärare och skolledning. (Malm 2007.)

Hur konflikter hanteras är kulturellt betingat. I Malaysia sker kommunikation indirekt, även skolsystemet ser annorlunda ut och utfallet av projektet skiljer sig från Sverige och Australien, där människor framför allt i Australien är mer rättframma. Projekten i Australien arbetar i ett multikulturellt samhälle där både konflikter och hur de hanteras har kulturella

komponenter. Man ville därför i Australien undersöka om drama kan förbättra interkulturella och rasistiska konflikter och det visade sig att drama kan ge en plattform fri från värderingar för att utforska kulturella konflikter. Stereotypa bilder av motparten kan då monteras ner och människor som varit motståndare humaniseras med en nedtrappning av konflikten som följd. (O'Toole 2006.)

Tidigt i projektet låter man elever i Brisbane ta över visst ansvar, via så kallad "peer-teaching", kamratundervisning. Äldre studenter som deltagit i DRACON-programmet lär yngre. Det visar sig att yngre elever litar på äldre elever och tycker att de förstår bättre än lärare och skolan. För kamratundervisarna själva ökas självförtroendet när de får repetera och lära ut och de utvecklar även kapacitet att ingripa i konflikter för egen del. (Burton 2012.) Kamratundervisning och de positiva effekterna av det är ämnet för Burtons (2012) artikel där han vidareutvecklar den forskning som gjorts i Brisbane. Han berättar att idén om kamratundervisning inom DRACON i Brisbane exporterades till Sverige och Malm (2007) skriver: "Målet är att kunskaperna skall nå hela skolan, det vill säga dramaprogram skall tas över och implementeras av skolan när DRACON-teamet ger sig av."

Burton (2012) säger att omfattande forskning över de sista två decennierna har visat att kamratundervisning är mycket effektiv för att stimulera lärandet i skolan och i klassrummet. Det ger social och intellektuell medvetenhet, empati och ett ändrat beteende. Forskare drar slutsatsen att det är svårt att tänka sig någon annan metod som skulle ge så mycket intellektuell, social och personlig växt. (Burton 2012.)

2.2 Exempel på andra konflikthanteringsprogram i skolan

Runt om i världen har forskare och pedagoger uppmärksammat behovet av fredsfostran och utvecklat program för att träna elever i skolan. USA är ett föregångsland, med en rad program som praktiserats i många skolor. Exempel är "Teaching Students to be Peacemakers (TSP) på 60-talet och "Resolving Conflict Creativity Program (RCCP) på 80-talet. Utmärkande för dessa program är en vilja att sprida alternativ konfliktlösning, vilket innebär att man strävar efter vinna/vinna – lösningar och att inte få en vinnare och en förlorare. (Grünbaum och Lepp 2005.)

Vid sökning i databaser efter vetenskapliga artiklar om konflikthanteringsprogram med *drama som metod* fann jag ett tidigt exempel på konflikthanteringsprogram där skapande dramatik använts, kallat "The Conflict Resolution Project". (Pipkin 1989.) Ett senare exempel där drama använts beskrivs av Johnson (2001). Författaren tar upp ett forskningsprojekt som gjordes i lågstadiet på 90-talet där drama användes för att lära barn hantera känslor som sätter igång aggressiva handlingar. Johnson menar att drama är bra för det involverar rörelse, intellekt och lärande och ger utrymme för reflektion och upplevelsen att bli hörd. Artikeln beskriver olika rollspel och menar att arbetet kan lära barnen att se exempelvis utlösningsspunkter hemma som går över i gräl. Flera typer av dramaövningar används; rollspel, heta stolen, forumspel och att läraren går in i roll. I ett forumspel ser flickorna hur de trakasseras av pojkarna och det får till resultat att nya regler skapas på skolan som säger att lärare måste gripa in när de ser sådana händelser. (Johnsson 2001.)

Vid sökningen fann jag två artiklar samtida med DRACON, varav den första tar upp ökningen av skolkonflikter och även här handlar det om att hantera känslor, framför allt ilska och mellanmänskliga problem. I artikeln beskriver Graves, Frabutt & Vigliano (2007) hur ”The Win-Win Resolution Program” använder interaktivt drama och rollspel i högstadium och gymnasieskola. Programmet som pågick under 12 veckor hade professionell ledning av teaterinstruktörer och ledare utbildade för socialt arbete. Liksom DRACON International (2005) menar författarna att de gör ett nytt närmande till konflikthantering och konstaterar att det har varit mindre vanligt med program för konfliktlösning där interaktivt drama använts som det viktigaste pedagogiska verktyget. (Graves 2007.) De säger vidare att det finns begränsad empirisk forskning som mäter alternativa närmanden till konfliktlösning, av typen interaktivt drama och rollspel och menar att teorier fastslår att detta verktyg kan vara verksamt. De hänvisar då till flera forskare. I den egna undersökningen minskade aggressioner mellan eleverna när de fick en ökad kunskap i positiv konfliktlösningsstrategi. I gymnasiet uppgav eleverna att kommunikationen dem emellan ökat.

Den andra artikeln är skriven av Caterall (2007). Författaren visar hur man kan lära ut konflikthantering kamrater emellan i skolan genom att understödja teamwork, kommunikation och konflikthantering. Ett utbildningsprogram med workshops efter skoltid genomfördes under en 12-veckors period. Teater, röst, skrivande och teckning ingick i programmet och proffs från olika arenor involverades. Artister ledde eleverna genom övningar som introducerade dem i konsten att göra en pjäs, karaktärer, story och struktur. I övningen ”Reflect-Respect” spelas karaktärer som är respektfulla, icke respektfulla samt sådana som har självrespekt, med målet att utveckla självmedvetenhet och empati. De som deltog var elever som behövde socialt stöd och låg i riskzonen för att lägga av med skolan. Liksom i DRACON stärks ledarskap och kommunikation medan deltagarna undervisar varandra via kamratundervisning och de uppger att förmågan att arbeta med varandra ökat. Författaren stödjer sig på många teorier om lärande (Vygotsky, Bruner, Bransford, Bandura) och kopplar det stöd de ger till lärande via drama.

2.3 Hur DRACON utvecklats i Sverige

I Sverige utvecklades DRACON som ett samarbete mellan institutionen för Freds - och konfliktforskning på Göteborgs universitet och dramapedagoger med praktisk och teoretisk erfarenhet. (Malm 2007.) Via pilotstudier utvecklades det konfliktteoretiskt mest komplexa programmet. Här liksom i övriga länder användes aktionsforskning som metod. Med utgångspunkt i forskningsfrågorna startas undersökningar, där praktiska försök utvärderas kontinuerligt och successivt arbetas ett program fram.

Ideologiskt har dramapedagogik och alternativ konflikthantering vuxit ur samma humanistiska och progressiva grund som en protest mot hierarkiska samhällsmönster. Både konflikthantering och dramapedagogik är orienterade mot process snarare än produkt. I alternativ konflikthantering fokuserar medlaren förhandling och överenskommelser på försök snarare än som definitiva lösningar på konflikten. Dramapedagogen ser processen och analysen av processen som den viktigaste kunskapskällan. (Grünbaum och Lepp 2005.)

2.3.1 Dramapedagogik i skolan - drama som metod

I skolan blir drama både ett ämne på schemat och en metod. Som ämne i en kursplan ingår olika dramatiska element som rörelse, röst, koncentration, improvisation och rollspel för att medverka till elevens personliga utveckling och förmåga att uttrycka sig i estetisk form. Som metod används rollspel och agerande för att låta eleverna lära genom upplevelser. Kärnan i drama utgörs av ett pedagogiskt ledarskap, en grupp i samspel och en fiktiv skapande handling med pedagogiska mål. Studenterna kan genom fiktiva roller och situationer i drama lära sig att utforska frågeställningar och händelser. Drama hämtar vanligtvis substans från människans livsvärld. Under dramaverksamheten är deltagarnas känslor och upplevelser i fokus och därför spelar ledaren en viktig roll i all dramaverksamhet. Ett positivt gruppklimat som kan beskrivas som att skapa "safe space" är en väsentlig faktor för att dramaverksamheten skall kunna genomföras på ett tryggt och positivt sätt samt att förutsättningar för lärande skapas. (Grünbaum och Lepp 2005.)

2.3.2. Konfliktteorier i DRACON

Grünbaum och Lepp (2005) tar i boken *DRACON i skolan* upp begrepp, modeller och teorier som ger eleverna redskap att förstå och analysera konflikter. Dessa beskrivs kortfattat i detta avsnitt.

Grundsynen i alternativ konflikthantering innebär att man söker lösningar som tillfredställer alla parter. I en konflikt finns huvudaktörer, biaktörer och utomstående. DRACON handlar i hög grad om att aktivera utomstående och biaktörer och få dem att inse att de kan hjälpa huvudaktörerna genom att göra medvetna ingripanden för att trappa ner konflikter. Om det råder maktbalans det vill säga symmetri i konflikten är chansen att parterna löser den större. Vid obalans i maktfördelningen så kallad assymetri riskerar alltid den svagare parten att hamna i underläge. Man kan förbättra förhandlingsläget genom att stödja den svagare parten.

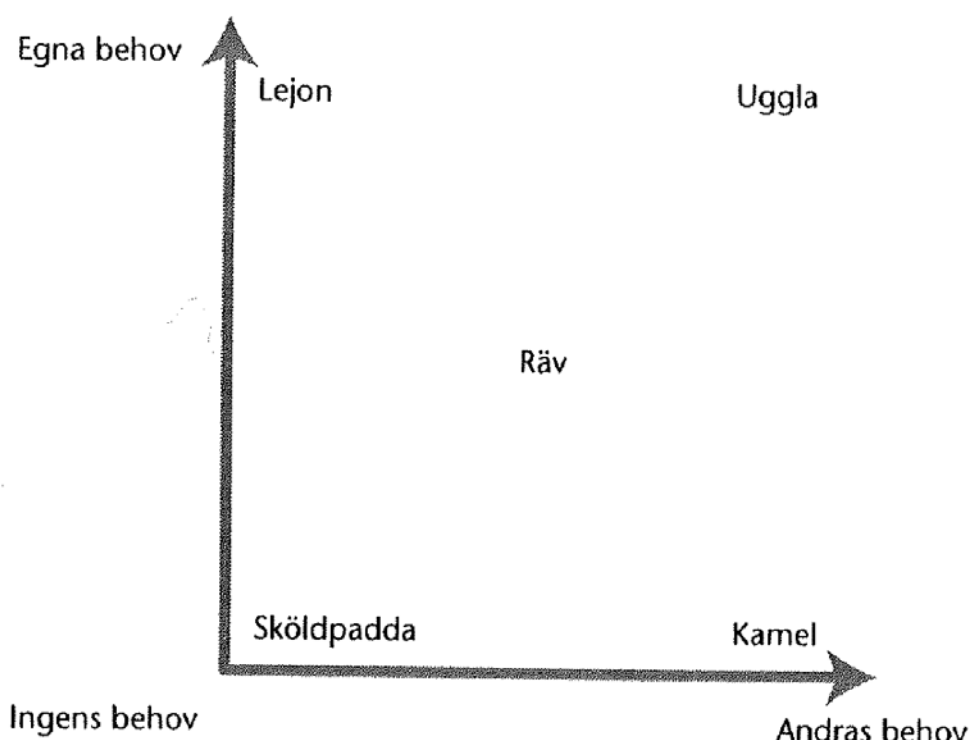
2.3.2.1 ABC-trappan

DRACON använder ABC-teorin utvecklad av Johan Galtung, i denna beskrivs olika nivåer i en konflikt. Galtung menar att konflikter ofta startar i en motsättning "contradiction" (C) vad gäller uppfattningar eller sakfrågor. Konflikten är latent och om den inte löses här kan den trappas upp och bli uppblående. Då börjar parterna uppfatta varandra som fiender och får en viss "attitude" (A) till varandra. Konflikten är då svårare att lösa och om den blir fullt utvecklad och manifest kommer den upp på trappans sista steg "behaviour" (B). Parterna har låst sig i sina positioner och fått ett visst beteende mot varandra. Nu måste man för att lösa konflikten få stopp på de handlingar som blockerar för lösningar. Efter det behöver känslorna lugnas ner innan man tar upp frågan igen. För att lösa upp konflikten går man baklänges igenom den upptrappning som skett, tar bort sitt manifesta beteende, lugnar ner sin attityd och kan då se sakligt på motsättningen.

2.3.2.2 Olika sätt att hantera konflikter

I hotfulla situationer reagerar vi med reptilhjärnan och i en konflikt kan vi antingen fly, fajtas eller förstenas. Vi kan ha en tendens att reagera på det ena eller andra sättet, men också växla mellan förhållningssätt beroende på vilken typ av hot vi upplever. I en del konflikter reagerar vi mer medvetet och överväger strategier för hur vi ska hantera situationen. Hur vi förhåller

oss till egna och andras behov kan beskrivas med djur som symboler. DRACON använder Thomas & Kilmanns konfliktstilar. Hur de förhåller sig till varandra syns på bilden nedan:

Figur 4.3 Konflikt hanteringsstilar (Thomas & Kilmann 1979)

Lejonet befinner sig i ena änden av en axel som handlar om egna behov. Lejonet motsvarar reptilhjärnans intuitiva sätt att gå i strid, för att få egna behov tillgodosedda. Lejonet hävdar sig genom maktmedel och blir lätt dominant och uppfattar konflikten som en tävlan om att vinna. Den som blir paralyserad eller som flyr från konflikten stänger av både omvärldens och egna behov. Detta sätt att reagera symboliseras av sköldpaddan, som undviker att bli indragen i konflikten genom att dra sig in i sitt skal. I motsatt position på axeln som beskriver hur man förhåller sig till andras behov finns den som ensidigt ser till att andras behov blir tillgodosedda. Konfliktstilen symboliseras av kamelen som tåligt bär andras bördor. Kamelen underkastar sig andra utan att hävda sin egen vilja eller behov. Den "listige" försöker hitta en medelväg mellan sina egna och andras behov och konfliktstilen symboliseras av räven. Kompromisslösningar uppfattas vanligen som god konflikt hantering. Det kan det vara i vissa typer av konflikter, men baksidan är att ingen part känner sig riktigt nöjd.

2.3.2.3 Vinna-vinna lösningar - Ugglans konfliktstil

Att finna lösningar, som på ett djupare plan uppfattas positivt av alla parter symboliseras av ugglans konflikt hanteringsstil. I viktiga frågor kan det vara värdefullt att ta sig denna tid, där alla parter kommer till tals och blir lyssnade på innan man börjar formulera lösningsförslag. Ugglan symboliserar den konfliktstil som krävs för den här typen av problemlösning. Hon

kan både lyssna på andra och ge uttryck för sina egna behov och tankar, men låter sig inte nöja med det. Hon fortsätter att söka efter alternativa lösningar.

2.3.2.4 Tredje part

Som tredje part i en konflikt betecknas en eller flera personer som inte är huvudaktörer men som ingriper för att hjälpa parterna att hantera konflikten. Tredje part kan vara en person med viss makt. Vid konflikter mellan elever är det naturligt att lärare ingriper. Vid allvarigare konflikter kan rektor tillkallas eller parterna i konflikten skickas till kurator. Det finns många olika tredje partsroller. Medlare och supportrar är exempel på tredje part i en konflikt, men de saknar makt. Medlaren är opartisk, supportern partisk. Myndighetspersoner och allierade är exempel på tredje part som har makt. Myndighetspersonen är opartisk och den allierade partisk. (Grünbaum och Lepp 2005)

2.3.3 DRACON-programmet – 12 möten

Ett huvudsyfte med DRACON-programmet är att göra elever medvetna om hur de som tredje part kan hjälpa till att trappa ner konflikter. De inledande mötena som beskrivs i boken *DRACON i skolan* tar upp parterna i en konflikt och lutar sig mot teorierna ovan. Tredje parts agerande testas sedan i statyövningar och rollspel. Hur den tredje parten agerat under det fiktiva rollspelet analyseras sedan genom videoinspelningar. Konfliktspelet byggs upp i flera steg och kombineras med ABC-teorin. Under den senare delen i programmet övas aktiv lyssning och eleverna får prova ett medlingsspel. Under de avslutande mötena planeras och genomförs kamratundervisning. Programmet är uppbyggt runt 12 möten, som förslås användas en gång i veckan. DRACON ses som en viktig byggsten i utveckling av medling i skolan. Internationellt har kamratmedling på många håll mötts med stor entusiasm under 90-talet och i Norge, Finland och Danmark har program för skolmedling utvecklats under början av 2000-talet. I Sverige har vi kommit på efterkälken när det gäller utveckling av skolmedling. Ett lovande projekt med skolmedling i 80 skolor har dock startat i Norrbotten.* (Grünbaum och Lepp 2005.)

* *Projektet finns redovisat i Linda Marklunds Lic. Avhandling – Skolmedling i teori och praktik- Uppsala Universitet.*

2.3.3.4 Kamratundervisning

Kamratundervisning är en speciell form av lärande som blir effektiv därför att den övervinner distansen mellan lärare och elev. Ansvaret och förtroendet att agera handledare/lärare inför andra elever kan få många att växa med uppgiften och ett mer aktivt lärande kan uppstå än att kommunicera som lärare och elev. Kamratundervisning bygger på att det är lättare att kommunicera som jämnåriga. Uppföljande intervjuer med eleverna som deltagit i undervisning i DRACON har visat att de uppskattar kamratundervisningen och tycker att de lär sig av att genomföra den. (Grünbaum och Lepp 2005.)

3. Problemställning

Hur är det att arbeta med drama som metod för att lära om konflikter? Får eleverna som fått undervisning i DRACON med sig kunskaper i konflikthantering? För att få dessa svar krävs uppföljande undersökningar, inte bara direkt efter programmets genomförande utan också efter att en tid har gått. Att det saknas uppföljande undersökningar i Sverige motiverar min

undersökning. Aktionsforskningen i skolorna avslutades 2004, det var därför svårt att få tag på lärare, elever och skolledning som varit med i forskningsprojektet i Sverige. Ett möjligt sätt att hitta elever var att kontakta de elever som deltog i filminspelningen om *DRACON i skolan* i juni 2004. De flesta som var med i filmen hade haft undervisning i DRACON med sin klasslärare ett halvår före inspelningen. Jag ville därför göra ett försök att hitta de ungdomar som valde att vara med och spela in dramaövningar på CD-skivan som finns i boken *DRACON i skolan*.

Att vara med på filminspelningen kan ha varit en intressant del i arbetet med DRACON. Man kan därför inte utesluta att filminspelningen haft betydelse för hur eleverna nu minns att undervisningen i DRACON påverkat dem. Att eleverna var med på en filminspelning kan vara en komplicerande faktor vid utvärderingen av DRACON som metod i skolan och svaren jag får behöver inte vara representativa för andra elevers arbete med DRACON.

I skolan är eleverna i en invand skolmiljö tillsammans med sin klasslärare och under inspelningen på Västerbergs folkhögskola i en ny miljö tillsammans med ett inspelningsteam och en för dem okänd dramapedagog. Under inspelningen jobbar de liksom i klassrummet med drama som metod. Uppfattar de arbetet på olika sätt? Ger undervisningen eleverna fick i skolan och under filminspelningen redskap i konflikthantering, att använda i skolan, hemmet och på fritiden? Vid filminspelningen genomförs kamratundervisning, en viktig del i DRACON-programmets upplägg. Hur uppfattade eleverna denna del?

Det är intressant att höra hur de medverkande såg på filmandets betydelse. Hur påverkas eleverna av att vistas i en annan miljö än den vanliga med nya medarbetare och av att offentliggöra sitt arbete och sina kunskaper. Betydelsen av att delta i en filminspelning som demonstrerar arbetsmetoderna i DRACON belyses i diskussionen, men är inte med i mitt syfte.

3.1 Syfte

Syftet är att beskriva före detta elevers uppfattning om betydelsen av att få undervisning i konflikthantering med hjälp av DRACON som metod.

3.1.2 Forskningsfrågor

1. Vilka uppfattningar har eleverna om drama som metod och arbetssätt?
2. Hur är det att få undervisning i DRACON av sin klasslärare jämfört med undervisning av en dramapedagog?
3. Vilka kunskaper om konflikthantering fick eleverna med sig?
4. Vilken betydelse hade kamratundervisningen de gjorde i samband med filmen?

4. Tillvägagångssätt

4.1 Att göra en uppföljande studie

När jag skulle kontakta de elever som var med och spelade in CD skivan om DRACON-programmet visade det sig att de varit 14 stycken på inspelningen. Via den skola de gått på 2004 kunde jag få ut en klasslista, denna kunde jag komplettera med aktuella adresser via sökningar på nätet.

Jag bjöd in alla 14 deltagare till en heldag på Västerbergs folkhögskola via inbjudan i bilaga 1 ”Uppföljning av utbildningsprogrammet DRACON”. Den skickades ut tillsammans med en svarstalong och upplysning om att undersökningen är konfidentiell samt frivillig och därför går att avbryta när som helst. Utformningen av brevet följde Vetenskapsrådets etiska kod för individskydd vad gäller information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande och innebär att

- Deltagarna skall få information om att de har rätt att avbryta.
- Deltagarens samtycke skall inhämtas
- Alla uppgifter om identifierbara personer skall antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda personer ej kan identifieras av utomstående.
- Att det råder tystnadsplikt för inblandade i studien angående känsliga uppgifter om enskilda.

Reglerna skall även följas under arbetets gång och efter avslutad rapport. Uppgifter i studien om enskilda skall inte användas för kommersiellt bruk eller andra icke vetenskapliga syften, inte heller för beslut som påverkar den enskilde. (Stensmo 2002.)

Vid planeringen hade jag kontakt med Anita Grünbaum som varit aktiv i forskningsprojektet DRACON. Hon visade stort intresse för en uppföljning och kunde även själv delta vid uppföljningstillfället. Det fanns flera orsaker till att bjuda in alla elever samtidigt. En idé var att vi gemensamt skulle minnas undervisningen genom att se på den film de gjort nio år tidigare och att informanterna genom att reflektera tillsammans skulle få upp minnen från den tiden. Jag tänkte också att det fanns ett värde av att vara på Västerbergs folkhögskola. Omgivningarna är vackra och vi skulle kunna mötas i just den lokal där de spelat in sin film. Detta i sig skulle väcka minnen och det skulle också kunna vara ett mervärde att få återse sin klass om man valde att komma.

4.2 Ansats

Uppsatsen har en fenomenologisk och narrativ ansats genom att den söker essensen i uppfattningarna, det som är likt i informanternas berättelser och inte det som skiljer.

4.3 Metodval

Ett problem med min studie var att eleverna som jag bjudit in deltog i DRACON för nio år sedan. De skulle vara 23 år idag medan de vid filminspelningen bara varit 14 år. Skulle de kunna hjälpa varandra att minnas om de ingick i ett fokussamtal? Det kan vara svårt att få fram uppfattningar om deltagande i DRACON via intervju om eleven inte har tillgång till minnena från den tiden. Fördelen med fokussamtal skulle vara att eleverna hjälper varandra

att minnas och att det blir mer förutsättningslöst efter så här lång tid, att de känner sig mindre utsatta.

Samtidigt tänkte jag att om man går i åttonde klass kan det ha varit en stor upplevelse att delta i ett forskningsprojekt och i en undervisningsfilm. Det är något man rimligen tog seriöst på som deltagare och kanske därför har starkare minnen av än annan undervisning. Jag tänkte mig också att undervisning om ett ämne via drama kanske avviker från annan undervisning på ett sätt så det blir minnesvärt. Även ämnet konflikthantering är något som normalt inte ingår i undervisningen och som kanske därför gett starkare minnen hos eleverna som deltog än övrig undervisning

Rosenqvist och Andrén (2006) skriver att fokussamtal används när man söker empiriskt material som är väl förankrat hos personer som kan och vet mycket om det som studeras. Detta var inte fallet för dessa elever. De skriver vidare att samtalet bygger på de upplevelser och tankar som frammanas genom att deltagarna inspirerar varandra i samtalet. Detta skulle kunna ske i gruppen tänkte jag. Samtidigt såg jag en risk med en grupp som återsamlas efter många år och som inte längre känner varandra. Om de har obearbetade konflikter och nu ”tvingas” att ses skulle de kunna påverka varandra på ett negativt sätt. Kunskapen om DRACON ligger långt borta, kanske skulle de istället störa varandra genom att påverkar varandra partiskt? Styra de minnen som kom upp? Dessa reflektioner gjorde att jag valde bort fokussamtal till förmån för enskilda kvalitativa intervjuer.

4.3.1 Kvalitativa intervjuer

Svensson och Starrin (1996) menar att frågor och svar i den kvalitativa intervjun utvecklas delvis som en följd av tidigare frågor och svar och att intervjuaren utvecklar, anpassar och följer upp vad som kan vara ändamålsenligt för situationen och det centrala syftet med undersökningen. Det är en interaktion mellan två personer där både intervjuare och intervjuperson reagerar på varandra och ansatsen blir sonderande. (Starrin och Svensson 1996.) Mina intervjuer kan liknas vid ett samtal där det handlar om att försöka förstå hur intervjupersonen tänker och varför och vad han/hon vill få så sagt. (Rosenqvist och Andrén 2006.) Jag täckte in alla intervjufrågor, men spann samtidigt vidare på trådar som uppkom i samtalet och jag brydde mig inte om att ställa frågorna i exakt samma ordning till mina informanter. Trost (2005) skriver att man kan göra en provintervju innan den riktiga intervjun. Både det föredrag om DRACON som jag höll för eleverna och mina intervjufrågor provade jag på två elever som gick andra året på dramapedagogutbildningen på Västerbergs folkhögskola. Provintervjun påverkade upplägget av mina intervjufrågor. Jag insåg att det skulle vara naturligt att utgå från filmen om DRACON i skolan för att minnas övningar och hur det var att jobba med drama som metod. De frågor jag utgick från i intervjuerna finns i bilaga 3 och kan ses som en checklista där jag vill ha en uppfattning om varje område vid intervjuens slut. (Larsson 1986.)

4.4 Genomförande

Träffen sker i dramahuset på Västerbergs folkhögskola. Huset är avsett för konstnärlig verksamhet, det har stora ljusa dramasalar med trögolv, varav en har en scen. Det finns en keramikverkstad, sminkloge och ett gammalt bibliotek. Huset är från 1910 och omgivet av

grönska, här låg en gång rektorsexpeditionen och de första undervisningssalarna när Västerbergs folkhögskola grundades.

Vi startade klockan tio på förmiddagen i den nedre stora salen. Anita Grünbaum gjorde en presentation av hur DRACON utvecklats i Sverige, Australien och Malaysia. Jag gick sedan igenom upplägget i DRACON, de konflikteorier som beskrivs i bakgrunden med tonvikt på möte 1-5. Min undersökning tar framför allt upp det man lär under möte 1-5. Rollspel som videofilmats med en tredje part och som sedan analyseras (möte 6-7) eller aktiv lyssning och medling (möte 8-9) kommer jag inte in på i mina intervjuer. Däremot kom några av informanterna själva in på kamratundervisning under den enskilda intervjun (möte 11-12).

Efter en 10 minuters paus var klockan elva och vi gick upp i biblioteket och såg på filmen som informanterna deltagit i 2004. När vi sedan kom ner i stora salen på bottenvåningen fick alla ta varsin madrass för att sätta sig bekvämt och enskilt reflektera över de minnen som filmen väckt. Eleverna fick varsitt papper och penna och jag sa att anteckningarna skulle ses som ett stöd för deras eget minne vid den senare intervjun och inte var något de skulle visa för någon annan. Efter 15 minuter bad jag dem att gå tillsammans i två grupper och dra sig till minnes tre saker från undervisningen i DRACON som de tyckte stack ut. Efter en stund valde informanterna att sätta sig tillsammans alla fem och när de suttit i 15 minuter i grupp återgick vi till att sitta i en cirkel.

När vi samlades i cirkeln igen uppstod ett spontant fokussamtal informanterna emellan, om det som kommit upp under reflektionen efter filmen. Jag antecknade vad de före detta eleverna sa och sedan var det dags för lunch. Detta fokussamtal är utgångspunkten vid bearbetningen av empirin i berättande form, där jag sedan väver in intervjuavaren ifrån de enskilda intervjuer som jag görs på eftermiddagen.

5. Resultat och analys

Av 14 elever fick jag svar från åtta. Tre av dessa kunde inte delta på grund av jobb eller andra aktiviteter. Fem elever kom till uppföljningsdagen. De berättade att klassen de gått i var stor och att den hade två mentorer varav en var klassläraren "Erik". Det är Erik som använder DRACON i undervisningen på höstterminen i åttan. Eleverna som har gått tillsammans från förskolan upp till högstadiet har i perioder arbetat med film och teater i klassen. På vårterminen i åttan får de en förfrågan om att vara med i en undervisningsfilm om DRACON. Att vara med är frivilligt och det är inte alla i klassen som väljer att delta.

5.1 Bearbetning av empirin i berättande form

Utifrån det spontana fokussamtal som uppstod väver jag en berättelse, där svaren som jag fått vid de enskilda intervjuerna vävs in i fokussamtalet eleverna startade, under olika teman.

Jag väljer denna form för det ger mig ett överskådligt sätt att presentera det som kom fram i intervjuerna och att forma de olika teman vi kom in på med allas åsikter sammanförda under samma tema. Detta är således ett första steg i en analys av resultatet. Svaren återberättas i stort sett med elevernas egna ord. Ibland har jag bytt ut ord till synonymer eller ändrat ordföljden. Mina frågor har jag formulerat om ibland för att kunna väva ihop historien. Alla

frågor jag ställer till eleverna har kursiverad stil. Eleverna, samt läraren har alla fingerade namn.

5.1.2 En kollektiv insikt

Vi slår oss ner i en ring efter att informanterna gjort reflektioner i grupp. Lena börjar det spontana gruppsamtalet – Vi gick i en ganska tråkig klass, vi var väldigt uppdelade, men efter året med DRACON fanns inte indelningen i kill- och tjejgrupper kvar!. Hon fortsätter – Vi var samspelta trots att det var en stor klass! Hon säger det som alla känt under reflektionen efter filmen – Det kan ha berott på detta, att vi deltog i DRACON... Kalle fortsätter och betonar hur grupperade de var. – Det fanns även en större gruppering killarna mot tjejerna, men när vi började nian var allt annorlunda! säger han – Vi var inte tjejerna *mot* killarna längre. Filippa förklarar – Man gick omkring med samma roll i mellan- och högstadiet, men efter att vi arbetat med DRACON, kunde folk bryta med den stämpel de fått. Gränserna suddades ut och vi blev mer vänner med varandra, pratade öppet över de gamla gränserna. Lena fyller i – Man började acceptera andra! – Även om vi var olika fungerade vi ihop – Man kunde umgås ändå! säger Filippa. Maria fortsätter - Att utsättas för drama var nog viktigt för alla. Vi var väldigt utsatta, men i DRACON fick vi se varandra i olika roller, se fler sidor. Kalle berättar – Vid filminspelningen kom killarna från olika grupper i klassen, dessa blandades nu! – När killarna kom tillbaka från filminspelningen började de umgås med tjejerna också och andra killar som inte varit med här ute på Västerberg drogs med! Lena fyller i – Vi gjorde film i nian, jag Anna och Elin! Man kunde umgås med vilken grupp som helst! Karin som suttit tyst säger – Vem umgicks jag med? – Du, kanske jag! säger Lena – Jens, Olle! säger någon annan. Lena fortsätter – Jag kunde bara umgås med mina bästisar - Det spelade ingen roll vem jag var med om det inte var bästisen! – Det gick inte att arbeta!

– *Det ni berättar nu är en insikt som ni fått under reflektionen efter filmen?* säger jag. – Ja, vi tänkte nog inte på det då säger Lena. – Men när vi tittar tillbaka nu så var vi mycket mer samspelta efter att vi hade jobbat med DRACON. Hade vi inte samlats här idag och sett på filmen, så hade vi aldrig kommit in på det!

5.1.3 Drama som metod - att stå framför en kamera

Inspirerad av den dynamik som uppstått i gruppen vill jag ställa lite individuella frågor till var och en. Jag vänder mig till Filippa – *Har du något emot att jag ställer en fråga bara till dig?* Det har hon inte och jag fortsätter – *Hur var det att se filmen för dig?* – Det var jätteroligt att se! För det var så länge sedan säger Filippa – Hur såg man ut? Vad sa man? Hur pratade man? Hon fortsätter – Så var det väldigt spännande att få se alla momenten i DRACON, jag kommer ihåg nästan alla moment! Det var precis så jag kommer ihåg det. Det måste verkligen sätta spår, eftersom man minns det så väl... – Jag tror att det var en speciell upplevelse, man kommer ihåg det än idag... Jag vänder mig till Kalle – *Hur var det att se filmen för dig?* – Det var väldigt intressant så klart. Det var intressant att se. Jag kommer inte ihåg så mycket... Det var kul att minnas tillbaka... och att se sina kompisar... Jag vänder mig till Karin som inte sagt så mycket än – *Hur var det att se filmen för dig?* - Roligt... även om pinsamt ... Jag kommer ihåg att filmen var jobbig och pinsam att göra... säger Karin – *Vad säger du Maria?* – Det var kul att se! säger Maria. Hon skrattar – För jag har inte sett den sen vi gjorde den. Så det var mycket man inte kom ihåg! – *Tyckte du också att det var lite pinsamt?* undrar jag.

– Jag minns att man tyckte att det var lite jobbigt och pinsamt just att stå i centrum framför kameran. Det jobbigaste var kameran säger Maria, utan den hade det varit annorlunda.

Jag fortsätter till nästa fråga. – *Filippa! När du ser dig själv på filmen, kan du berätta om det?* – Ja, jag var med i familjespel om konfliktstilar säger Filippa. – *Den där alla är djur?* – Ja precis, vi skulle vara en familj och jag var i lejongruppen. Filippa berättar att hon är väldigt envis när hon vet vad hon vill ha, då tar lejonet i henne över – Så jag var mig själv när jag gjorde rollen på filmen! Hon skrattar – Man brann!... så blir hon plötsligt allvarlig – Men sedan vet jag ... att jag var väldigt väldigt blyg på den tiden... jag pratar väldigt stelt och jag tyckte nog att det var lite obekvämt, med kameran, så fokuserad på mig. Då satt ju alla andra och såg på inspelningen... – Jag var ju också med i den gruppen, när vi sitter och ska vara lejon! säger Lena och fortsätter – Jag behövde bara vara mig själv! Hon skrattar också åt minnet, men blir plötsligt allvarlig – Jag minns att det var så jobbigt när man skulle lösa det här! – När man skulle komma underfund med någonting! Att man skulle vara tyst, att man skulle vara ett annat djur! För jag ville argumentera emot och jag ville ha min vilja fram! – *Att vara som en kamel eller sköldpadda?* undrar jag. – Ja precis! Att behöva hålla inne allting! Det var nyttigt också, då ser man ju vad som händer när man väl gör så... Jag vänder mig till Kalle – *Vilket familjespel var du med i?* Kalle funderar en stund, så säger han – Jag tror att det var sköldpaddan... – Ja just det! fortsätter han – Det var väldigt tillbakadraget. Alla sitter och säger att vad som helst går bra.... Maria har varit med i samma grupp – Det var lite mesigt har jag för mig. Vi kom inte fram till någonting... säger hon. – *Familjespel med kameler, var det någon som var med i det?* undrar jag. Det var det inte och jag går vidare – *Rollspel i par, där minns jag att du var med i filmen* jag har vänt mig till Karin. Hon svarar – Jag försökte nog bara göra det så fort som möjligt, för att slippa vara där. Maria håller med – Det var just i början när man blev filmad... jag tror att jag vande mig efter ett tag. Jag spelar en förälder som inte vill ge sitt barn veckopeng, men jag tycker att det gick lite väl fort, just i argumentationen! Hon skrattar och fortsätter - Jag klev in i en roll, jag minns att jag var väldigt, väldigt nervös. Jag var inte van att uppträda i en sådan situation! – Jag var också med i filmen just när det handlade om föräldrar och veckopengar säger Kalle – Man hörde nästan inte vad jag sa!

– *Filippa, du berättade som flera av er i gruppen, att du var väldigt blyg på den tiden, vad innebar det att stå framför en kamera och ett inspelningsteam?* – Jag tror att det var bra att göra det, trots nervositeten. Innan vi började nian så tyckte jag att det var jättejobbigt att prata inför en grupp, under gymnasiet blev jag mycket mer öppen, och jag är jätteöppen idag. Jag vänder mig till Maria – *Du har också berättat att du tyckte att det var ovant att stå inför en kamera?* – Ja säger Maria, men jag minns att jag tyckte att det var väldigt bra att göra det. Just eftersom jag inte vågade ta för mig så mycket, så var det här en väldigt fin grej att göra. Jag vänder mig till Filippa igen – *Hur tyckte du att det var att jobba med drama som metod?* – Jag tyckte det var jobbigt först svarar Filippa. Jag är ingen dramaperson över huvud taget! Man blir lite ... sårbar nästan när man ska stå inför folk och prata. Det var absolut ett jättebra sätt, för man skulle ju spela en roll, och då var det mer okey... – *Hur då?* ” undrar jag. – Man vågade mer än om man bara hade stått in för klassen med ett föredrag . Så det var jättebra att träna via drama! – Hon skiner upp – Det blev som en lek men ändå med allvar! – Ja, det är väldigt bra för självförtroendet att utsättas för sådana här övningar säger Maria – *Hade du arbetat med drama innan?* undrar jag – Lite teater i småskolan bara svarar Maria. – *Du då Filippa?* – Lite småfilmer. Jag var med i

någon skolteater, men jag var aldrig bekväm med det. Jag var inte teaterapan i klassen, men efter filminspelningen, tror jag vi blev ännu mer öppna människor och vågade! – *Vad säger du Karin? Hade du jobbat med drama innan?* – Nej svarar Karin. Hon hade inte heller jobbat med teater eller drama innan DRACON. – Men en klasskompis gjorde film säger hon – Jag var med i två av dem. – *Hur tycker du att det var att jobba med drama som metod?* – Jag minns inte säger Karin – Jag är vet inte om jag alltid kom till lektionen...

Kalle som alltid älskat drama berättar att klassen spelade in mycket film och varje fredag hade tjejerna uppträdande. – Jag var den första killen som vågade vara med! Jag tycker att drama, teater och film skall tas på större allvar i hela grundskolan fortsätter han. – Jag tror det hjälper det sociala, kommunikationen, att prata inför en grupp speciellt! Lena håller med – Jag tycker att det är en fördel att jobba med drama, just för dem som är blyga och kanske inte vågar kliva fram riktigt. De får en chans att vara någon annan och att få en annan roll och då kanske de våga ta med sig det och kliva fram privat också. – *Vad är det som gör drama användbar som metod?* Lena funderar en stund. – Det var att man kände sig mer trygg när man inte var hela klassen. När man var hela klassen då ville man inte ställa sig upp! Lena minns övningarna och fortsätter – Det var en låtsashändelse man hade kommit på själv och man tog upp ett låtsasspråk! Det var lättare att prata då, när man satt i en liten grupp och man skulle vara ett djur. Via rollen som djur kunde man uttrycka en massa saker som man inte hade sagt annars! Vi hade ju våra roller, eftersom vi hade gått i samma klass i så många år. Dramaövningarna visade att man kunde var annorlunda! avslutar hon.

5.1.4 Att vara med på en filminspelning – grupperingar bryts

– *När ni säger att ni påverkades av DRACON, då är det mest förknippat med filminspelningen på Västerberg? undrar jag* – Ja allt föll på plats berättar Filippa – *Hur var det att komma hit?* undrar jag. – Först när man kom hit till Västerberg så var man ju inte bekväm med alla säger Filippa. – Men efter ett tag suddades gränserna helt ut eftersom man fick interagera med olika personer i klassen. Till slut spelade grupperna ingen roll längre och jag kände verkligen att jag kunde prata med vem som helst och sitta med vem som helst. Man behövde inte vara med den bästa kompisen längre. Jag tror att det obekväma vid tidigare projekt kom av att man var osäker i gruppen som helhet.

– Det var rätt bra att det inte var Erik som undervisade, utan en annan person säger Maria. – Det blev en annan respekt. Lena håller med – Det blir en annan sak, när man är i en miljö där det inte är ens klasslärare som säger åt en för då säger man bara – ”Nej jag vill inte” och så gör man det inte. Med en utomstående pedagog vågar de som i vanliga fall inte tar för sig göra det på ett annat sätt och då ser de att det kanske inte är så farligt och det var lite det som hände här på Västerberg. – *Och det kan var en fördel då menar du att det inte är klassläraren?* säger jag – Ja precis, det tror jag är en fördel säger Lena. Som när en musiklärare kommer in eller en idrottslärare. Då har man musik eller idrott, man har inget annat, då ställs man inför en helt annan grej än om man har sin svensklärare som står där och säger – Ja men idag skall vi prova att göra det här... – Och man skulle behöva inramningen som fanns på Västerberg mer, det tror jag är viktigt avslutar Lena.

Kalle fortsätter – Dramapedagogen som kom hit, jag minns inte hennes namn, men hon var så lugn, snäll och enkel. Hon var lätt att ha att göra med och väldigt pedagogisk! Till skillnad

från skolan, så fanns det inga regler och det var lite, som en frihet! Jag tror att det berodde på, att det var ett bra team. – I skolan var DRACON ännu en skolövning som flöt in i det andra. – Vid filminspelningen kunde vi se mer utifrån, hur man agerar i en konflikt än när vi gjorde övningarna i klassen, där det blandades med verkliga pågående konflikter säger Filippa – Att det var en utomstående dramapedagog som gjorde övningarna med oss gav en extra dimension!” fortsätter hon – När vi kom hit, blev det något konkret, det var det vi kom hit för att göra, så det blev unikt säger Kalle – *Påverkades du av att vara med i DRACON tror du?* säger jag – Ja alltså, vi pratade ju mycket om det under reflektionen. Vi tror att vi påverkades mycket av det utan att vi vet om det. När vi kom tillbaka till skolan från Västerberg så pratade vi mycket om det vi gjort här och jag tror vi tänkte mycket på det vi varit med om säger han. De andra håller med – På Västerberg kände vi att saker har betydelse. Vi blev viktiga! – *Och när ni kom tillbaka till skolan påverkade ni resten av klassen?* – Ja svarar Lena – På idrotten lät killarna tjejerna stå i mål och en sån sak skulle ju aldrig gått innan! – Minns ni landskampen som vi gjorde?” säger någon – Vinter OS var det ! – Oavsett gränser och grupper så samarbetade vi! Lena fortsätter – Vi tänkte ju inte säkert på det då, att det var på grund av DRACON, men jag tror att det låg där i bak någonstans. Tror jag absolut ! – Vi hade så kul här på Västerberg! säger Kalle – Allt vi gjorde, det var raster... Vi kom nära varandra. Han fortsätter – Vi som var här de flesta av oss, vi hade aldrig umgåtts tidigare. Så efter bara första dagen, så kom vi varandra så nära – På rasterna blev det ju så otroligt roligt! – Det är de minnena som är starkast! De andra i klassen som blev tillfrågade att vara med de här fyra dagarna, men valde att avstå, de tror jag ångrade sig! avslutar Kalle.

Det är dags att ta lunch och vi slår oss ner vid dukat bord i gula rummet. Det dröjer inte länge förrän Kalle, Filippa, Maria, Karin och Lena börjar prata minnen – Minns ni hur kul vi hade i det här huset! – Ja!. Alla rycks med i samtalet – Jag minns att vi tog oss upp på vinden och där var så spännande! säger Kalle. Jag som inte har en aning om att det finns en vind i detta hus som går att nå, inser att det nog inspirerade till mycket uppfinningsrikedom att vara här. Jag avbryts i mina tankar av Filippa – Och i brandstegarna, vi klättrade upp och ner för brandstegarna! – *Varsågoda att ta nu av maten innan den kallnar!* Säger jag och så fortsätter lunchandet och pratet om minnen vill aldrig ta slut. Efter en stund drar jag mig tillbaka för att förbereda passet på eftermiddagen.

5.1.5 Redskap i konflikthantering hem/skola/fritid

– *På eftermiddagen tänkte jag vi skulle komma in på om DRACON påverkade er i vardagen under tiden på högstadiet* säger jag. Jag vänder mig till Filippa – *Skulle du säga att du fick med dig kunskaper om konflikthantering genom av att vara med i DRACON?* – Ja det skulle jag säger Filippa. Jag vet att just då efter filmen och projektet tänkte man på konflikter på ett annat sätt. I stället för att se det som inte stämde överens, så tog jag till mig exempelvis ugglans konfliktstil och tänkte – Det finns antagligen ett annat sätt som passar oss båda – *Minns du någon konkret situation i skolan, i hemmet eller på fritiden, där du hade tillfälle att träna det nya synsättet?* undrar jag – Jag kommer ihåg en gång, det var en man som hade cyklat, halkat och ramlat. Han hade skadat sig och vi var några i klassen som hjälpte honom säger Filippa. – Då var det en tjej, hon hade inte alls hjälpt till, men hon tog åt sig all äran när han kom tillbaka för att tacka oss och för att hämta sin cykel. Det blev en jättediskussion och vi började skrika på varandra. Det var strax efter DRACON berättar Filippa och säger – Då minns jag att vi tänkte att nu är vi så

arga så nu kommer det inte att lösas ändå. Om man släpper det ett tag, så kan man komma tillbaka till det och börja diskutera igen. Hon fortsätter – När man blir så arg spelar det ingen roll vad den andra personen säger, man ser bara irritationsmomenten. – *Kunde ni komma vidare?* undrar jag. – Vi insåg att vi skulle ge henne en chans säger Filippa – Så vi bad om ursäkt för att vi hade skött konflikten på fel sätt. Istället för att prata med henne hade vi börjat skrika på henne, tio stycken, oavsett vad den personen har gjort eller inte så blir det mobbning, det blir fel. Hon fortsätter – Då var det de två mest involverade som pratade med vår klasslärare Erik. – *Så han hjälpte er att reda ut konflikter?* – Ja, Erik tog upp konflikter väldigt mycket med oss, efter att vi gått programmet i DRACON. Vi fick ofta när vi hade bråkat, gå in i ett annat rum och så kunde man prata med Erik och blev det förhetsigt då så kunde man ta det någon dag efteråt. Filippa fortsätter – Det vet jag hände mig och en kompis Anna. Det var en händelse när vi planerade skolresan i nian och skulle samla in pengar. Då och då gick vi iväg ett gäng på rasterna och skulle ringa till sponsorer. Anna var lite blygare och hon kände sig inte inbjuden att följa med, eftersom hon inte blivit tillfrågad personligen, men det hade ju inte de andra heller blivit! minns Filippa, utan de tog ju egna initiativ. Så Anna blev jätteledsen och gick och pratade med Erik om att hon blev utfrusen. Vilket hon ju inte alls blev! Då vet jag att jag blev så himla upprörd – Jag hade ju inte bjudit in någon och varför är det bara mig hon blir arg på! – Då fick vi lägga det på is tills känslorna lagt sig och sedan bokade Erik en tid med oss tillsammans. Erik tog initiativ till många samtal, både med ena parten och med den andra och sedan tillsammans. – *Löste ni konflikten?* undrar jag. – Då fick jag en annan syn på det hela, då förstod jag vad Anna menade och jag tänkte att så kan man ju känna om man inte vet... och då kunde jag säga henne om hon var osäker – Ja men Anna följ med! nu ska vi ringa, det var inte mer med det!

Jag vänder mig till Lena : – *Skulle du säga att du fick med dig kunskaper om konflikt hantering genom att delta i DRACON?* Lena funderar en stund och säger sedan – Jag har ju fått en annan förståelse. Efteråt när man ser tillbaka på konflikten, så kan man ju se hur det fungerar, hur man kan lösa det! Men just när det händer, när jag själv är i konflikten, så tror jag inte att jag använder några reskap som jag fick i DRACON! Jag vänder mig till Karin som suttit tyst ett tag – *Tycker du att du fick med dig nya kunskaper genom att vara med i DRACON?* – Jag minns inte mina konflikter från den tiden... säger hon – *Nej allt det vi pratar om ligger långt tillbaka. Maria minns du att du såg på konflikter på ett nytt sätt?* – Man tänkte på det hemma, har jag för mig ... Hur man argumenterade med sin mamma och så... Maria försöker dra sig till minnes – Jag kunde medla på ett annat sätt säger hon sedan och fortsätter – Det kunde ju handla om småsaker, vad man skulle äta ... – Vi kunde kompromissa lite, gå med lite mer på min mammas förslag. – *Lena, du berättar om en konflikt med din mamma i filmen?* – Ja, vi skulle äta tonfisksallad eller inte tror jag. Lena ler vid minnet. – *Använde du dig av redskap från DRACON i hemmet/ skolan eller på fritiden?* fortsätter jag. – I skolan, gjorde jag det säkert säger Lena. Det tror jag utan tvekan. – Man tänker så mycket i den åldern säger hon, så jag var väldigt inne i det då, men sen släpper man det ju.

5.1.6 Djur som konfliktstilar

– *Vad säger du Kalle, såg du annorlunda på konflikter efter deltagandet i DRACON?* – Alltså fram tills idag så har jag inte tänkt på det alls, men nu när man tittar tillbaka lite så kanske... men jag vet inte om jag är färgad av de andras minnen som kom fram på förmiddagen. Jag

kommer ju ihåg det här med djuren jättebra! Vi tog upp det i skolan mycket när det blev konflikter, man pratade om djuren, jag tror att det är ett ganska bra sätt att hantera konflikter. Bara man säger lejon eller sköldpadda, så får man bilder i huvudet. – Ja djuren använde jag också säger Filippa, man kunde koppla olika personer i klassen till djur. Då kunde jag se, den där personen är nog en kamel, hon säger alltid – Ja men vad tycker du? Då kontrade jag – Med vad tycker du? Så att det inte alltid blev jag som bestämde, utan jag uppmuntrade den andra personen att ta för sig! Jag hade en kompis på fritiden också, som alltid gick på mina förslag. – Men då vill hon som jag! trodde jag, fastän hon ville bara tillfredsställa andra. Men då visste jag verkligen, hon är nog en kamel. – Säg vad du tycker sa jag. Ingen kommer att bli arg på dig!

Jag vänder mig till Maria: – *Kommer du ihåg att du kunde identifiera dig mer med någon konfliktstil? – När du spelade sköldpadda, kände du igen dig på något sätt?* – Ja det gjorde jag, i alla fall på den tiden, då var man osäker och jag tyckte inte om att var i en konflikt ... Man drog sig lite undan. Jag vänder mig till Kalle – *Du spelade också sköldpadda, men känner inte igen dig alls?* – Nej inte alls. Min personlighet är mer som lejon, speciellt när jag var yngre. Fast det beror på vem man pratar med, är det ett syskon eller kompisar som jag trivs med, då är det ju lite enklare att vara lejon, men med förälder eller någon chef, så är jag nästan alltid kamel, då kompromissar man mer ... – Men man försöker att vara ugglan fortsätter Kalle och säger – Konfliktstilarna räven och ugglan är lite mer komplexa, de andra djuren är lite mer svart och vitt, så jag tror de flesta är räven, försöker hitta kompromisslösningar. Om det är en mognadsprocess eller vad det är. – *Filippa hur har det varit för dig?* – Jag tycker att jag med åldern ofta blivit mycket mer en kamel. Om det är någon jag tycker om, som min lillasyster, då måste det bli så, jag vill så gärna att hon skall vara glad – De som jag verkligen står nära, de skulle jag nog kunna göra allt för och då skulle jag aldrig kunna vara ett lejon!

5.1.7 Att få DRACON att leva vidare – kamratutläring – vikten av repetition

Filippa säger plötsligt – Vi borde ha börjat med DRACON tidigare! I fyran, femman, sexan! Kalle håller med och båda tycker att DRACON skulle man arbeta med genom att följa upp programmet en gång per år. Kalle förtydligar – Hur olika åldersgrupper reagerar! Filippa exemplifierar – Hur tänker vi på lejonen nu. Maria menar att åttonde klass är en lämplig ålder att ha DRACON i. – Det händer så mycket i åttan och nian just innan man går in i puberteten. Då behöver man den kunskapen! Hon menar att hon började analysera efter att ha gått programmet. Även om man inte såg, mitt inne i konflikten, hur man betedde sig, kanske som ett lejon, så såg man ju efteråt när man analyserade situationen hur olika parter agerat. Lena håller med – Man började analysera...Kalle säger – Man skulle göra programmet flera gånger i olika åldersgrupper. Att vara med i DRACON såg jag själv som en chans att slippa skolan. Jag tyckte att det var skönt att det inte var så seriöst. – Många killar tänkte så menar han – Det är viktigt att få programmet när man är lite äldre, mer mogen säger Kalle och förtydligar – Jag tror att killar behöver vara lite äldre. Filippa säger – I den här åldern tar man inget seriöst! Då är man inte cool! Det var viktigt då! Lena som minns sin påstridighet blir plötsligt full i skratt – Vi hade grupparbete om konflikter minns jag. Vi var flera i gruppen som skulle jobba med att hitta en konflikt som vi skulle lösa. Alla vänder sig mot Lena som fortsätter – Då började vi bråka om vilken konflikt vi skulle välja och så blev det en konflikt om konflikten! Alla skrattar – Detta var ju komiskt!

När man lärt sig DRACON-programmet är tanken att man skall lära det vidare till sina kamrater. Anita som suttit tyst under samtalet kommer in med en fråga – *Vad tror ni om att sätta i system att använda kamratundervisning? Att man undervisar sjuor i DRACON som sedan får gå ut och undervisa elever i femman och på så sätt fortlämpligt kunska?* – Nyttigt! säger Maria och Kalle håller med – Nyttigt och effektivt. Filippa fortsätter – Kamratundervisning var att få ansvar som ung. Lärarna berättade att de litat på oss. Vi visar att vi kan ses som vuxna. Innan gick man omkring och kände – Ingen tar en på allvar... – De tror de kan allting ... – Själv trodde man det också. – Jag kan allting – I kamratundervisningen blev det en krock! – De litat på oss! Jag tror vår klasslärare var stolt över oss avslutar Filippa. Maria fortsätter – Vi tog det seriöst, speciellt när man skulle visa för sjuor. Jag tycker om att vi tog det så seriöst i vår klass. Hon fortsätter – När vi jobbade med klassläraren var alla med, men när vi jobbade med filmen var inte alla med och det var de som deltog i filmen som fortsatte med kamratundervisning.

Jag vänder mig till Filippa – *I filmen var du med i en scen med kamratutläring till sjuor?* – Ja, precis! säger Filippa – I klassrumsrollen vet jag att jag kände mig lite stolt, man fick lite auktoritet, man kände sig viktig – Att hjälpa någon annan, att se det man själv hade sett och lärt sig – *Vilka värden tror du att kamratundervisning har?* fortsätter jag – Jag vet att man brukar säga att man inte kan något förrän man själv kan lära ut det till någon annan svarar Filippa. – Det är först då som man verkligen har lärt sig. När man tillämpade stegen själv, så fick man en mer holistisk syn på det hela, ett vidare perspektiv, man kunde verkligen se hela modellen som en helhet. – Det var nästan det roligaste att vi fick sortera själva och ta ut det viktigaste. – Ja säger Lena – Man förstod ju på ett helt annat när man hade undervisningen för de som var ett år yngre, då satt det ju verkligen och man ville att de skulle förstå. I början tänkte man kanske inte riktigt på vad det var man höll på med. Det var ju mest en lek. – *Det var efter att filmen var gjord ni hade en kunskap som ni kunde föra vidare?* undrar jag. – Ja säger Kalle och Filippa förtydligar – Under filminspelningen gjordes hela processen, vi tog alla de olika stegen i en konflikt. Innan hade vi bara gjort olika övningar som Erik hade valt ut och kanske inte insett att vi håller på med konflikthantering och det här är en modell som står med i den här boken. Hon fortsätter – Det var genom den här filmen och övningarna här som man verkligen såg att nu gör vi den här övningen, vi skall lära oss om konflikter. – *Så det var bara folk från filminspelningen som blev kamratundervisare?* undrar jag. – Ja säger Kalle - Vi gjorde inget utöver det som spelades in.

Filippa tycker att de kunde följt upp det som hände under filminspelningen med Erik i klassrummet sedan. – *"Vikten av repetition?"* – Ja precis säger Filippa. Jag tycker programmet är bra och att vi borde gjort det första gången i fyran då man börjar komma upp i åldrarna då mycket blir besvärligt, man vet inte vem man själv är, hur man förhåller sig till andra. Kompisgänget förändrades, då hade vi mycket konflikter! Hon fortsätter – Då hade det varit bra med kunskaper i DRACON. Ibland stod man som den där åskådaren vid sidan om i en konflikt, till exempel när killarna bråkade och då kunde det varit bra att veta att man får ingripa och att man ska ingripa, men även som en förberedelse så man vet hur man ska reagera om konflikter uppstår avslutar Filippa. – Jag säger Kalle – Hade man gjort det här i mellanstadiet, i sexan eller något, en gång innan åttan och en gång i gymnasiet, då man är lite mognare och har den där analytiska förmågan, då hade det kanske varit nyttigare. Jag tror att

man får ut mer av undervisningen när man är lite äldre. – *Och Filippa när man är lite yngre?*
Någon har sagt att tjejer är lite mognare än killar säger Kalle och fortsätter – Nu vet inte jag , jag den enda killen som kom tillbaka hit. Filippa fortsätter – Jag tycker absolut att DRACON skulle göras en gång per termin, kanske inte hela projektet, men att man kan ha inslag av konflikthantering. Kalle tycker att fler klasser skulle få chansen att komma ut till Västerberg. Nu är det ju lite svårt att ta hit en massa klasser hela tiden förstår han. Men att utmärka det mer i skolan i så fall om man inte har tid att ta emot på Västerberg menar Kalle , så att det inte bara blir att man är i klassrummet och inte kom ihåg vad man gjort över huvud taget efteråt.

5.1.8 Varför komma på en uppföljningsdag?

Dagen börjar lida mot sitt slut och jag har bara en sista fråga kvar – *Vad var det som gjorde att ni kom hit idag?* - Vi går cirkeln runt. Filippa som sitter närmast börjar – Jag var jättenyfiken på hur materialet används, vad som hände med det som vi spelade in säger hon. Så var jag nyfiken på att träffa alla andra. Sen tänkte jag –Vad fick jag ut av DRACON och har jag fortsatt att ha det med mig?. Hon fortsätter – Jag är jätteglad att vi fick den här upplevelsen med DRACON, för det är inte många klasser som får det och jag berättade på högskolan att jag skulle tillbaka och göra det här -Men gud vad spännande! vi gjorde ingen drama i klassen och vi hade inget sånt! – Gud vad roligt att ni fick göra det. Jag vet att jag har tänkt på det, fortsätter Filippa -Att den här filmen finns, någonstans finns någon som har sett den. - Men jag var nog mest sugen på att få veta vad som händer med programmet idag. – *Har du fått svar på det?* undrar jag. – Jag visste inte att filmen används idag! säger Filippa och fortsätter – Lena berättade att hon har en vän på lärarhögskolan som sett filmen att den faktiskt används! Jag vänder mig till Lena – *Vad gjorde att du kom på den här träffen?* Lena ser på mig och säger – När jag såg alla namn, så tänkte jag -Åh, vad roligt att träffa alla igen! Vad tänker de andra? Det finns säkert någon där ute på facebook... – Och mycket riktigt, Kalle gjorde en grupp. Lena ler och ser glad ut. – Han lade upp inbjudan vi fått som ett event och undrade hur många som skulle komma! Hon ser på Kalle och fortsätter – Men annars kan det väl vara roligt för det var så länge sedan vi såg varandra och det kan vara kul att se vad som gjordes med filmen, om det har blivit något mer utav det. – Sen tycker jag att det har varit jättekul att se vilka som varit här idag, för jag har inte haft så mycket kontakt med någon. - *Tycker du att du har fått svar på vad som har hänt med DRACON, hur det använts?* - Ja, nu när Anita förklarar idag, så är jag mer mogen att förstå vad hon berättar och hur det används egentligen, så det tycker jag. -*Maria, vad gjorde att du kom hit idag?* – Dels att få återuppliva alla minnen kring filmen säger Maria. – Det var mycket man hade glömt bort och just konflikthantering i sig tycker jag är jätteintressant. Det finns många sätt att lösa en konflikt på ett bra sätt som man inte ens är medveten om, så jag tycker att alla borde gå igenom konflikthantering. - *Kalle, vad gjorde att du ville komma hit idag till träffen?* - Ja, det är ju alltid kul att följa upp saker, speciellt efter så här lång tid, man blir nyfiken. Sen är det såklart, jag har inte träffat Karin och Lena sedan vi slutade, det är ju också kul! Och att få information och att åka tillbaka och minnas allting igen. Se själva stället, det här var ju ett väldigt intressant hus för oss då, det låg avlägset och var gammalt, lite mystiskt och när man kommer hit idag minns man hur man kände då. Jag vänder mig till Karin. Hon håller med de andra. Att träffa alla igen fick henne att komma hit. Filippa och Maria såg hon för några månader sedan, men Kalle och Lena är det längesedan hon träffade. Klockan har blivit fyra, vi hann vad vi skulle och glada tar vi adjö av

varandra i vestibulen. Anita och jag höjer våra händer till hälsning och det sista jag ser är Kalle som vinkar tillbaka – Lycka till med uppsatsen!

5.2 Sammanfattning och analys av empirin

Jag har under varje forskningsfråga sammanfattat utsagorna från eleverna tillsammans med en analys av det sagda och belysande citat.

5.2.1 Vilka uppfattningar har eleverna om drama som metod och arbetsätt?

Ett par av eleverna berättar hur blyga de var i den här åldern och hur bra det var för deras självförtroende att jobba med drama. Att tvingas göra övningarna gjorde att de växte när de såg att de vågade. En annan elev berättar att det var lättare att prata i en liten grupp på ett låtsasspråk i en låtsashändelse som man hittat på själv, än i en stor grupp om verkliga händelser ”Man kunde uttrycka en massa saker som man inte skulle sagt annars”. Flera av eleverna menar att det är en fördel att jobba med drama för dem som är blyga och annars inte skulle våga kliva fram. Att det är ett bra sätt att våga mer än i verkliga livet, eftersom man spelar en roll och det inte är på riktigt. ” Det blev som en lek, men ändå på allvar”.

Dramaövningarna visade att man kunde vara annorlunda. Någon tyckte att övningarna under filminspelningen var rätt nervösa och vågade aldrig riktigt slappna av i arbetet, men bekräftar att det blev en annan öppenhet i klassen efter filminspelningen Alla eleverna säger att arbetet med drama ökade öppenheten och kommunikationen och flera vill ha det som ämne i skolan.

5.2.2 Hur är det att få undervisning i DRACON av sin klasslärare jämfört med undervisning av en dramapedagog?

Några av eleverna förmedlar att rummet man arbetar i och förhållningssättet hos pedagogerna har betydelse. Om undervisningen i samband med filminspelningen säger en av eleverna ”Med en utomstående pedagog vågar de som i vanliga fall inte tar för sig, göra det på ett annat sätt” och tillägger ”Man skulle behöva inramningen som finns på Västerberg lite mer, det tror jag är viktigt” En annan elev menar att dramapedagogen som höll i övningarna var ”lätt att ha att göra med och väldigt pedagogisk!” Ytterligare en elev uttrycker att hon känner sig säker i gruppen som helhet, vilket hon saknat i tidigare arbeten med teater och film. Att det är en särskild lärare som undervisar eleverna och inte klassläraren säger eleverna gav en annan respekt för dramaämnet. Dramaövningarna blev inte heller skolövningar bland alla andra. Det hände som en elev berättar att ”Arbetet i skolan blandades med vanliga konflikter som pågick i klassen” Detta kan ha gjort att eleverna i skolan inte fick den distansering (när de gjorde dramaövningarna) som behövs för att våga ta till sig kunskaperna på djupet, att känslorna i ännu outredda konflikter ligger och stör i arbetet. Att jobba sammanhängande med drama som klassen gör de fyra dagarna på Västerberg kan ha gett fördelar, som en elev säger ”Under filminspelningen gjordes hela processen, vi tog alla de olika stegen i en konflikt. Innan hade vi bara gjort olika övningar som klassläraren valt ut och kanske inte insett att vi håller på med konflikthantering och att det här är en modell som står med i den och den boken”. Samma elev berättar att klassläraren arbetade mycket med de konflikter som uppstod i klassen och att han hjälpte eleverna att bearbeta och ventilera dem, så att de kunde förändra positioner gentemot varandra.

5.2.3 Får eleverna med sig redskap i konflikthantering?

Två av eleverna ger exempel på att de använt DRACON som metod att hantera konflikter utanför skolan. En av dem säger att hon använde det hon lärt sig hemma och blev bättre på att medla med sin mamma. Den andra eleven ger flera målande beskrivningar från skolan och hemmet då hon använt DRACON:s metoder för att lösa konflikter med andra och inom sig själv. Hon berättar hur hon kunde se sina klasskamrater i rollen som olika djur, beroende på hur de betedde sig. ”Hon är nog en kamel...” kan hon flera gånger tänka om klasskompisar och vänner. Hon berättar att just efter filmen och projektet tänkte hon på konflikter på ett annat sätt och hon tog till sig ugglans konfliktstil och tänkte när hon var i en konflikt ”Det finns antagligen ett sätt som passar oss båda” Hon berättar också att DRACON lärde eleverna att de måste kyla ner en konflikt innan de kan ta itu med den, hon minns att eleverna i hennes klass gemensamt tänkte under en konflikt med en klasskompis ”Nu är vi så arga så vi kommer inte att lösa det” Samma elev uppmuntrade efter att hon fått kunskaper i DRACON, en annan elev att ta för sig. Två av eleverna har svårt att minnas om de använde DRACON i situationer utanför skolundervisningen och den femte tror att hon säkert använde det i skolan men minns inga konkreta situationer, hon säger att hon fick en annan förståelse för konflikter, men säger samtidigt att mitt i konflikten var det svårt att kunna se det hela så mycket utifrån att redskapen man lärt sig kunde användas. Det var först efteråt när hon såg tillbaka på konflikten som hon kunde analysera den.

5.2.4 Vilken betydelse hade kamratundervisningen de gjorde i samband med filmen?

Att vara kamratundervisare var att få ansvar som ung berättar en elev. ”Lärarna litade på oss och vi fick ses som vuxna” Eleverna tog det seriöst och klassläraren var stolt över dem. Att eleverna själva fick välja vad som var viktigt när de skall undervisa yngre gör att de själva känner sig betydelsefulla ”I klassrumsrollen vet jag att jag kände mig lite stolt, man fick lite auktoritet, man kände sig viktig” säger en elev. Man vill gärna förmedla det man själv lärt sig. Jag tror att kamratundervisningen som görs i samband med filminspelningen bidrar till att ”Allt faller på plats” som en elev uttryckte det. Jag ställer inga specifika frågor om kamratundervisningen vid intervjuerna. Det är något eleverna kommer in på själva under de enskilda intervjuerna eftersom frågan lyftes under fokussamtalet. De minns hur givande det var, vilket kan tyda på ett det var en betydelsefull del. Som en elev säger – ” Det var nästan det roligaste att vi fick sortera själva och ta ut det viktigaste.” och fortsätter ”Jag vet att man brukar säga att man inte kan något förrän man själv kan lära ut det till någon annan” Elever som inte tar upp det under intervjun har under fokussamtalet innan uttryckt att de tror att kamratundervisning är nyttig och effektiv. Speciellt två elever trycker på att DRACON skulle vara återkommande i mellan och högstadiet för att hålla kunskapen vid liv. En fungerande kamratundervisning på skolan skulle ge denna repetition.

6. Resultatdiskussion

6.1 Betydelsen av att arbeta med DRACON i undervisning

Min analys visar att eleverna tycker att det är utvecklande att jobba med dramaövningar i en miljö där man känner sig trygg. Genom att vara i roll är det lättare att uttrycka sig och att bli synlig. Via drama fick eleverna en positiv distans till det ämne som dramatiseras. Elevernas svar visar också att elever som inte trätt fram tidigare kan göra det med hjälp av drama och

att drama ökar kommunikationen och öppenheten i gruppen. Eleverna ser en fördel med att arbeta med en särskild pedagog och vara i lokaler avsedda för drama. Det ger en respekt för dramaämnet. Vid undervisningen i skolan har det funnits en risk att arbetet med DRACON blandats ihop med övrigt skolarbete och pågående konflikter med klasskamrater. Hälften av eleverna ger exempel på hur de använt redskap i konflikthantering som de fått med sig från undervisningen i DRACON. Det kan vara situationer i skolan, hemma och på fritiden. Alla eleverna är positiva till kamratundervisningen som görs i samband med filminspelningen. Genom att själv få välja ut vad som är viktigt och vad man skall säga faller idéerna om DRACON på plats. Kamratundervisning är enligt dem ett positivt sätt att repetera kunskaper på och de beskriver hur de känner att de får ansvar och uppskattning när de undervisar och de vill gärna förmedla sina kunskaper. Detta stämmer överens med resultaten hos Caterall (2007) som visar att ledarskap och kommunikation stärks medan deltagarna undervisar varandra via kamratundervisning och eleverna i den studien uppger att förmågan att arbeta med varandra ökat efter deltagande i konflikthantering med drama som metod. Graves (2007) har använt interaktivt drama och rollspel i högstadium och gymnasieskola. Eleverna i gymnasiet uppgav här att kommunikationen dem emellan ökat genom att delta. Det visade sig också att ökad kunskap i positiv konfliktlösningstrategi minskade aggressionerna mellan eleverna, liksom i forskningen av Johnsson (2001). Johnsson (2001) menar att drama är bra för att det ger utrymme för reflektion och upplevelsen att bli hörd, vilket anknyter till det eleverna i min studie upptäcker när de ser tillbaka på hur filminspelningen påverkade dem.

6.2 Hur är det att delta i en filminspelning som demonstrerar arbetsmetoderna i DRACON?

Hur påverkas eleverna av att vistas i en annan miljö än den vanliga med nya medarbetare och av att offentliggöra sitt arbete och sina kunskaper under filminspelningen? Eleverna som var med säger att de blev tagna på allvar -” På Västerberg kände vi att saker har betydelse” – ”Vi blev viktiga!” Några berättar hur stärkta de blev av att utmana sin rädsla och av att offentliggöra sina kunskaper framför kameran. Andra berättar om hur viktigt det var att se sina klasskompisar träda fram, de fick i klassen se varandra från nya sidor och de hade roligt tillsammans. En elev berättar att genom att vara med olika personer i klassen som man förut inte umgåtts med, spelade grupperna som fanns när de kom dit efter ett tag ingen roll. Miljöombytet är en viktig del under filminspelningen, att se varandra på en ny plats och i ett nytt sammanhang. ”Huset var gammalt i kombination med att det ligger lite avlägset” säger en elev som tyckte att ”Västerberg var lite som en frihet” Han tror att det var ett bra inspelningsteam och berättar att killarna från klassen som kom till inspelningen inte hade umgåtts tidigare och att de nu får lära känna varandra. När de kommer tillbaka till klassen dras de killar som inte var med på Västerberg med i den nya öppenheten som uppstått. När pojkarna sinsemellan blir tryggare, släpper de fram tjejerna. Eleverna berättar att negativa könsgränser som funnits i klassen bryts och den nya öppna stämningen sprider sig till den övriga klassen. ”De lät tjejerna stå i mål, bara en sån sak, det hade aldrig hänt innan” säger en av eleverna under fokussamtalet. Klassen blir efter filminspelningen en mer välfungerande grupp. Eleverna ser olikheter hos varandra men umgås ändå.

6.3 Belysning av mina resultat utifrån DRACON Internationals forskning

Eleverna får under reflektionen och gruppsamtalet när vi återses på Västerbergs folkhögskola en kollektiv insikt om att de efter filminspelningen kunde bryta med de stämplat de fått i klassen och prata öppet över de gamla gränserna. Eleverna hade gått omkring med samma roller i klassen under mellan- och högstadietiden och det hade funnits en uppsplittring i olika grupperingar. En elev säger ”Att utsättas för drama var nog viktigt för alla” och då syftar hon både på undervisning i DRACON i skolan och under filminspelningen. Hon berättar att de var väldigt utsatta i de roller som de fastnat i i klassen. ”Men i DRACON kunde vi se varandra i olika roller, fler sidor” och då syftar hon framför allt på undervisningen vid filminspelningen. Denna effekt av att arbeta med DRACON beskrivs även av DRACON International (2005) Deras studie visar att studenter som var med i DRACON-projekten i de olika länderna fick ny kunskap och förståelse på flera nivåer.

På den sociala nivån visar DRACON International att eleverna lär känna varandra på nya sätt, utvecklar känslor av kamratskap, empati och respekt, ökar sin lyssnade förmåga, förstår vikten av samarbete och förmågor, som att lyssna till andra. Resultaten anknyter till det som händer eleverna efter filminspelningen och som beskrivs i min analys av resultatet. Deltagarna på Västerberg fick se varandras olika sidor och toleransen och gemenskapen mellan dem ökar. Detta tar de sedan med sig till klassen som helhet.

På den estetiska nivån visar DRACON International att eleverna hittar kreativa vägar för att uttrycka känslor och tankar. I min studie berättar eleverna att genom att gå in i en roll blev det möjligt att uttrycka en massa saker som inte skulle gått att säga annars. Eleverna i min studie tycker att djursymboler är ett bra sätt att belysa konflikthanteringsstilar och alla fem refererar lätt till sig själva som något av djuren

På kognitiv nivå visar DRACON International att eleverna upptäcker ny förståelse av konflikters natur och de olika sätten att hantera konflikter, annorlunda perspektiv på liv och samhälle. Hälften av eleverna i min studie använder redskapen de har fått i DRACON i hemmet, på skolan eller på fritiden. Speciellt en elev i många olika situationer både i skolan och på fritiden

DRACON International (2005) säger också att när intresse för konflikter och drama utvecklas i en grupp, ändrar sig rädda och ovilliga studenter till att gradvis bli involverade i improvisation och agerade inför sina klasskamrater. En av eleverna i min studie beskriver detta tydligt när hon säger ”Med en utomstående pedagog vågar de som i vanliga fall inte tar för sig göra det på ett annat sätt och då ser de att det kanske inte är så farligt och det var lite det som hände här på Västerberg.”

DRACON International fann att typiska områden för konflikter är familjen, skolan och fritiden. Det är inom dessa områden, framför allt skolans och fritidens värld, som eleverna i min studie ger exempel på konflikter där de kunde använda redskap de fick i DRACON.

6.3.1 Kamratundervisning – uppföljande forskning av Burton

Flera av eleverna säger spontant under fokussamtalet att de vill ha undervisning i DRACON återkommande. För att få den repetition av kompetens i konflikthantering som eleverna efterfrågar kan kamratundervisning vara en del av lösningen. Den som lär ut får själv repetera

och undervisningen har haft goda effekter på yngre elever som undervisas av äldre. (Burton 2012.) Att veta att man själv kan bli kamratundervisare på sikt tror jag får eleverna att växa och värdera kunskaperna. Om kamratundervisning hålls levande på skolan blir det också självklart att repetition av kunskapen hela tiden sker och att kompetens i konflikthantering är viktigt.

I forskningsrapporten *Utvärdering av metoder mot mobbning* skriver skolverket att elevers medverkan i det förebyggande arbetet mot mobbning är positivt. (Skolverket 2011.) I skolverkets utvärdering ingick Farstamodellen, Friends, Olweusprogrammet, Lions Quest, SET och Stegvis, Skolkomet och Skolmedling. DRACON har likheter med dessa program för att utveckla skolkulturen, men ingick inte i utvärderingen. Kamratundervisning är ett förebyggande arbete och har liksom övriga DRACON som mål att förebygga mobbning. I sin rapport säger Skolverket att relationsbefrämjande insatser mellan eleverna är positivt. I Australien där kamratundervisning används under lång tid har man sett hur relationer mellan elever i olika årskurser främjats av kamratundervisning och man fick de bästa resultaten för elever som både tagit emot och gett kunskap. (Burton 2012.) Skolan skulle som jag ser det via kamratundervisning nå målet att genomsyras helt av DRACON och ge kontinuerlig kompetens i konflikthantering.

6.4 Skolverkets rapport – svårigheter med färdiga program i skolans vardag

DRACON vill bidra till att skapa ett mer harmoniskt skolklimat och ge eleverna livskompetens och sociala värden som kan påverka det framtida samhället i riktning mot en demokratisk fredlig kultur. Forskningsteamet såg snart att skolsituationerna har sina egna inbyggda begränsningar och en syn på moral som ofta står i motsats till dramapedagogikens och konflikthanterings. (DRACON International 2005). En del av anledningen kan vara att under de sista 30 åren har teori och praktik i konflikthantering ökat, men det har inte integrerats i samhället än (Malm 2007). Skolverket kommer i sin utvärdering av metoder mot mobbning in på denna problematik och säger att arbete efter programkoncept och färdiga manualer i skolans komplexa vardag visar sig vara synnerligen komplicerat. Skolverket kommer fram till att beslutet om att införa ett program ofta är dåligt förankrat bland skolans personal och obefintligt när det kommer till eleverna. Det leder lätt till motstånd mot programmet inom personalgruppen. Det är också vanligt att skolan saknar en plan för hur programarbetet skall hållas vid liv och fördjupas. (Skolverket 2011) Anita Grünbaum berättar att DRACON-teamet under arbetet på olika skolor i Sverige blev mycket medvetna om hur avgörande det var med skolledningens engagemang och stöttning. Skolverket skriver att framgång i antimobbningsarbetet på skolor kräver aktivt engagerade individer, en kompetent personal, organisatorisk stabilitet och en samsyn hos personalen om hur arbetet ska genomföras, de menar att det krävs en förankring hos all personal, även vaktmästare samt elever. Ett gemensamt förhållningssätt tycks vara en förutsättning för ett framgångsrikt arbete. (Skolverket 2011.) DRACON International kommer till liknande resultat när de analyserar om DRACON fungerar under besvärliga omständigheter som i problemklasser och i mångkulturella skolor. De säger att studenterna måste delta frivilligt och att det krävs stöd från skolstaben och föräldrar, att DRACON-lektionerna måste vara välorganiserade och som bäst skall det finnas en ledare tränad både i drama och konfliktteorier. I Brisbane fann man att skolmiljön var en absolut nödvändig faktor i studenters bekvämlighet i att hantera

konflikter. Där det är en atmosfär av intresse genererad av skolstaben generellt, även de inte involverade i projektet, verkar resultatet bli starkare. (DRACON International 2005)

6.4.1 Dramaforums bemötande av Skolverkets rapport

Skolverket pekade i sin rapport 2011 på att användning av kamratstödjare samt medlare på fel sätt kan skapa fler problem än det löser. Skolverket menar att medling är tänkt att användas när det uppstår motsättningar mellan två jämbördiga parter, vilket inte är fallet vid mobbning och att det i praktiken kan vara svårt att upprätthålla en sådan gräns. Skolverket skriver vidare att elever inte skall användas som medlare eller kamratstödjare med uppgift att fungera som de vuxnas ögon och öron. (Skolverket 2011.) Dramaforum diskuterar rapporten och menar att det faktum att kamratstödjare inte alltid visat sig effektiva i arbetet mot mobbning kan bero på hur valet av dessa går till genom röstning i klassen. (Dramaforum 2011.)

Även skolmedling som insats mot mobbning bedöms som kontraproduktiv av Skolverket. Om inte medlingen görs med stor kunskap om maktförhållandena vid mobbning finns risk att den mobbades utsatthet ökar. Internationella undersökningar om skolmedling visar att medling fungerar om medlande elever är valda med stor omsorg och representerar olika elevkategorier, om elevmedlarna är äldre än de elever som vill ha hjälp med medling och om vuxna i skolsamhället helhjärtat backar upp skolmedlingen. (Dramaforum 2011) Av denna anledning är DRACON i skolan inriktat på helklassundervisning för att alla ska få samma möjligheter att ta till sig kunskaper om konflikthantering för att skapa en samsyn. I ett senare skede kan det leda till att specialintresserade elever vidareutbildas i medling. Det är också viktigt att lärarna på skolan är involverade och tränas i programmet parallellt med eleverna. Dramaforum skriver att Skolverkets rapport talar för att den utbildning som kamratstödjarna får borde ges till samtliga elever och pekar på att flera av de program som utvärderats är uppbyggda för att utveckla skolkulturen mer generellt och bidrar främst med förebyggande och relationsbefrämjande insatser men saknar delar som behövs för att upptäcka och åtgärda mobbning” (Dramaforum 2011).

7. Metoddiskussion

7.1 Vad jag ville uppnå med att bjuda in till en heldag

Det fanns flera orsaker till att bjuda in alla elever samtidigt. Genom att se filmen tillsammans och reflektera på den plats där inspelningen gjorts skulle minnen väckas från undervisningen. Att återse sin klass kunde vara ett mervärde som drog. Jag tänkte också att genom att förenkla för alla genom att bjuda på mat och fika skulle det vara välkomnande att komma. Jag ventilerade idén med folk runtomkring mig och kom fram till att man nog ville veta vad som hänt med forskningsprojektet och om det man deltagit i kommit till nytta. Jag frågade ett par personer i samma ålder som de eleverna jag bjudit in vad de skulle tycka om att komma på en sådan här dag. Jag fick positiva reaktioner från dem, de skulle tycka att det var roligt att bli tillfrågade.

Inför träffen gjorde jag en provintervju med två elever som gick andra året på dramapedagogutbildningen i Storvik på Västerbergs Folkhögskola. Jag insåg när jag testade

mina intervjufrågor att det skulle vara naturligt att utgå från filmen och det den väckte. Det gjorde att min undersökning delvis kom att få sin utgångspunkt i erfarenheterna av att vara med på en filminspelning av DRACON-programmet och fokus sköts hit på ett sätt jag inte tänkt från början. Både mitt föredrag om DRACON och filmen fick eleverna att minnas sin undervisning i DRACON.

7.2 Kunde jag ha gått tillväga på något annat sätt för att få svara på min undersökningsfråga?

7.2.1. Var det rätt urval och undersökningsmetod?

När jag skulle avgöra hur många och vilken typ av intervjupersoner som skulle ingå i undersökningen fick jag styras av vilka elever jag kunde nå. Det kan ha påverkat undersökningens resultat att det kan vara de mest intresserade eleverna från filminspelningen som kommit på intervju och till filminspelningen kom de mest intresserade från klassen.

Eleverna förmedlade i det spontana fokussamtal som uppstod tyst kunskap förvärvat genom erfarenhet. Med facit i hand kunde jag ha planerat in ett fokussamtal som jag först tänkte och byggt allt mitt empiriska material på det, utvecklat det eleverna mindes genom samtal och reflektion. En orsak till att jag valde bort fokussamtal var att i det söks väl förankrad empirisk kunskap, vilket DRACON inte kunde vara. Jag såg inte att de bar på en tyst kunskap om att ha varit elev på högstadium med undervisning i DRACON och vad det betyder. Jag var inne på det vid tanken att de i ett fokussamtal skulle kunna befrukta varandra. Reflektionen på madrasserna, då de spontant efter ett tag bildar storgrupp får denna funktion och det jag inte vågat hoppas på händer. Med tyst kunskap, menar jag den kollektiva insikt som eleverna får om betydelsen av att vara med på filminspelningen och hur det sedan kom att påverka dem och hela klassen. Detta var ett resultat jag egentligen inte förväntat mig.

7.2.2 Var det något som inte fungerade när jag gjorde min intervju, skulle jag ställt fler följdfrågor?

Det spontana fokussamtalet som uppstod blev styrande i intervjuerna på ett sätt som inte var planerat. Jag och eleverna syftar automatiskt tillbaka på det i intervjusituationen. Detta behöver inte bara vara negativt. Att prova intervjufrågorna och föredraget på två testpersoner förbättrar kvalitén och ingången i min intervju avsevärt.

Att göra alla intervjuer under en dag gör att jag inte kan dra nytta av föregående intervju och förbättra intervjutekniken, jag hinner heller inte reflektera mellan varje intervju. Jag såg till att täcka in alla frågor på något sätt, men tog dem inte i kronologisk ordning och följde upp stickspår som eleverna kom in på. Detta har med min valda intervjuteknik att göra, men kan ha gjort att frågorna inte täckts likartat eller ställts på samma sätt. Informationen om kamratundervisning till exempel är inte inplanerad, utan kommer upp spontant i första intervjun och jag försöker följa upp det i de andra intervjuerna. Fördelen med tekniken är att jag kan följa informanten och får med uppföljande frågor

Eleverna fick också vänta på varandra, vilket kan ha gjort att de förlorade energi. Att de satt i ett rum bredvid och pratade om minnen från skoltiden kanske gjorde att de laddade ur. Men jag har en känsla i stort av att det fungerade.

7.2.3 Hade jag fått rikare svar om jag använt fler tekniker, i så fall varför?

Som underlag för min resultatdel finns ett spontant fokussamtal och enskilda intervjuer. Som jag ser det kompletterar de två teknikerna varandra. Eleverna kan enskilt fördjupa frågeställningar med mig efter att de deltagit i det fokussamtal som uppstod spontant. Under reflektionerna efter filmen och under fokussamtalet hjälps eleverna åt att minnas. Just att fokussamtalet uppkommer spontant tror jag har ett värde i sig. Jag styr inte eleverna utan deras minnen och reflektioner får flöda fritt och det kommer fram mycket information samt en kollektiv insikt. Om fokussamtalet varit planerat kunde det ha hejdat elevernas spontana process.

7.2.4 Beskriv varför du kan vara säker på dina resultat och tolkningar eller vilka brister du i efterhand kan se

Efter transkriberingen har jag vävt ihop en berättelse utifrån fokussamtalet och informanternas svar vid intervjuerna. Jag kommer i denna berättelse in på olika områden som berör forskningsfrågorna. När jag analyserar mina resultat i nästa steg gör jag en sammanfattning och analys av det eleverna säger tillsammans med belysande citat för respektive forskningsfråga. Jag har vid analys av empirin fört samman svaren från eleverna under forskningsfrågorna direkt. Det är viktigt i kvalitativ forskning att följa de data man har med känslighet och noggrannhet. Ytterligare renodling av mina data via indelning i olika kategorier hade riskerat att bli för grovhuggen och essens kunde gått förlorad. En noggrann läsning av resultatdelen ger belägg för de slutsatser som diskuteras. I diskussionen jämför jag mina resultat med DRACON Internationals resultat och hittar en hög samstämmighet. Jag hittar även samstämmighet mellan mina elevers svar och tidigare forskning .

7.2.5 Kan någon intervjufråga ha missförstått?

Det finns alltid en risk för att någon fråga missförstås, men svaret kan då visa på tankar som varit viktigare för den intervjuade än de tankegångar som förts upp med frågan.

7.2.6 Rimlighet

Jag tycker att överensstämmelsen med DRACON Internationals resultat är stor på de områden där deras och mina frågeställningar berör varandra (se bilaga 3) Jag ser även en överensstämmelse med de andra forskare jag refererar till i bakgrunden som jobbat med konflikthantering och drama som metod. Mina egna erfarenheter av att delta i grupprocesser med ett kreativt och bejakande klimat och hur det kan få en att växa stämmer med elevernas erfarenheter av filminspelningen.

7.2.7 Noggrannhet

Jag har jobbat med stor noggrannhet vid transkriberingen och återgivningen av det eleverna sa i den narrativa bearbetningen av empirin. Likaså vid min sammanfattande analys av empirin under forskningsfrågorna och vid en noggrann läsning av resultatdelen ser man kopplingarna.

7.2.8 Tillförlitlighet

Jag tror att tillförlitligheten till mina resultat för den grupp jag undersökt är relativt hög. Att Anita Grünbaum med kunskaper om DRACON deltog vid träffen på Västerberg i alla moment utom de enskilda intervjuerna har gjort att jag kunnat jämföra min uppfattning med

hennes om till exempel fokussamtalet, som är en viktig del i undersökningen. Hon tipsade mig även att jämföra mina resultat med DRACON Internationals, där jag ser en klar samstämmighet, vilket ger rapporten en högre trovärdighet än den skulle haft annars.

8. Fortsatt forskning

1. I Brisbane genomfördes ett nio år långt aktionsforskningsprojekt i grundskola och gymnasium och man känner till ett dussin fall där livssituationen verkligen ändrats genom projektet, av de 50 skolor och 5000 barn som besöktes medan projektet pågick. (ur någon av artiklarna). Forskarna inom DRACON efterfrågar mer data från verkliga livets situationer för att se i vilken utsträckning programmet har påverkat elevers vanliga liv. Man såg utveckling på social, konstnärlig och kognitiv utveckling. Men hur mycket det har påverkat deras livssituationer, är svårt att veta, säger man. Erfarenheten från min studie är att det inte är meningslöst att göra uppföljande undersökningar efter en så lång tid som nio år. Även efter lång tid kan man mäta effekter av hur livssituationer påverkats, vilket motiverar vidare forskning.
2. DRACON säger att alla kan bli mobbare, bli mobbad och eller vara en av dem som står bredvid. DRACON säger vidare att alla har ett ansvar för situationen. I denna kontext kan mobbare avslöja sig och få hjälp. (O'Toole 2006.) Medförfattaren Burton skriver i sin uppföljande artikel 2012 att kamratutläringen visade sig effektiv, speciellt för att lära sig handskas med mobbing. Utvecklingen i Australien med kamratundervisning som motverkar mobbning talar i samma riktning som Skolverket. Det skulle vara intressant att forska mer på kamratundervisningens effekter och om DRACON har en annan syn på mobbning i förhållande till de program som utvärderades i skolverkets rapport.
3. Det har visat sig vid undersökningar i Australien att drama kan ge en plattform fri från värderingar för att utforska kulturella konflikter. Människor som varit motståndare humaniseras med en nedtrappning av konflikten som följd. När man i Brisbane använde arbetet i mångkulturella klasser, såg man för ett signifikant antal studenter från minoritetsgrupper ett växande självförtroende i klassen och större acceptans i klassen för kulturell sammansättning. Eleverna i min studie bekräftade att arbetet med DRACON gav en ökad tolerans för olikheter i klassen, vilket förmodligen minskade konkurrens och utslagning. Fortsatt forskning runt DRACON med fokus på kulturella konflikter kan vara ett framtida forskningsområde
4. DRACON International skriver att i Sverige verkar programmet ha varit för avancerat för att omfattas under en vecka av lärare med varken utbildning i dramapedagogik eller konflikteori. Både Caterall och Graves undersökningar som jag

beskriver i min bakgrund hänvisar till forskare och involverar proffs i sin forskning om konflikthantering med drama som metod. Caterall använder dessutom kamratundervisning. Grupperna i Graves studie leddes av rådgivare som lärde ut färdigheter i konflikthantering, de hade masterexamen i socialt arbete. Rollspelstekniker lärdes ut av teaterinstruktörer med minst kandidatexamen. Både detta program (Win-win Resolutions Program) och DRACON har haft ca en veckas utbildning av ledarna före programmets genomförande. Inom DRACON i Sverige har lärare i skolan, utan bakgrund inom drama eller konflikthantering utbildats. Dessa har då uttryckt att det är svårt att jobba vidare på egen hand och forskarna som drev projektet fick konstatera att det för att genomföra DRACON-programmen krävs ett visst mått av dramakompetens och kunskap om konfliktteorier. Eleverna i min studie tyckte att det var bra att ha en utbildad pedagog i drama när de undervisades i DRACON och i boken *DRACON i skolan* pratar man om förhållningssättet som grundläggande för att metoden skall kunna genomföras som tänkt. Kanske är det så att DRACON i Sverige måste ta in fler personer utbildade inom dramapedagogik samt konflikthantering i skolan om DRACON skall överleva? Ett framtida forskningsområde skulle kunna vara att intervjua dramapedagoger samt lärare som jobbat med DRACON i skolan om deras erfarenheter av det arbetet. Det skulle även kunna vara att starta upp ett projekt i skolor under till exempel en treårsperiod med enbart dramapedagoger och personer med kompetens i konflikthantering som ledare och att sedan utvärdera detta. Min forskning visar att det är fruktbart med samarbete mellan lärare och dramapedagoger vid genomförande av undervisning i DRACON. Vid införandet av undervisning i DRACON på en skola behöver all personal vara informerad och helst engagerad samt lärare involveras i arbetet.

9. Referenser

- Burton B (2012) Peer Teaching as a Strategy for Conflict management and Student Re-Engagement in Schools. *Australian Educational Researcher*. 39(1), 45-58
- Caterall J.S (2007) Enhancing peer conflict resolution skills through drama: an experimental study. *Research in Drama Education: the Journal of Applied Theatre and Performance*. 17(1), 83-101
- DRACON International (2005) *Bridging the Fields of Drama and Conflict Management. Empowering students to handle conflicts through school-based programmes*. Malmö, School of Teacher Education, Malmö University, MUEP 2007
- Graves K.N, Frabutt J.M and Vigliano D (2008) Teaching Conflict Resolution Skills to Middle and High School Students Through Interactive Drama and Role Play. *Journal of School Violence*. 6(4), 57-79
- Grünbaum, A. (2011) *Kombination av insatser krävs mot mobbning!* Dramaforum nr.1 pp13-14

- Grünbaum A & Lepp M (2005) *DRACON I SKOLAN, Drama, konflikt hantering och medling* Studentlitteratur, Holmbergs i Malmö AB
- Johnson C (2001) Helping children to manage Emotions Which Trigger aggressive Acts: An Approach Through Drama in School. *Early Child Development and Care*. 166(1), 109-118
- Larsson S (1986) *Kvalitativ analys – exempel fenomenografi*, Studentlitteratur Lund
- Malm B and Löfgren H (2007) Empowering students to handle conflicts through the use of drama. *Journal of Peace Education*. 4(1), 1-20
- O' Toole J and Burton B (2006) Acting against conflict and bullying. The Brisbane DRACON project 1996-2004 - emergent findings and outcomes. *Research in Drama Education: the Journal of Applied Theatre and Performance*. 10(3), 269-283
- Pipkin, W and Di Menna S (1989) Using Creative Dramatics to teach Conflict Resolution: Exploiting the Drama/Conflict Dialectic. *Journal of Humanistic Education and Development*. 28(2), 104-12
- Rosenqvist MM (red) & André M (red) (2006) *Uppsatsens mystik*, Uppsala, Hallgren Fallgren Studieförlag AB
- Skolverket 2011 *Utvärdering av metoder mot mobbning*, Stockholm, Skolverket ISRN: SKOLV-R-353-SE
- Stensmo C (2002) *Vetenskapsteori och metod för lärare – en introduktion* Uppsala, Kunskapsföretaget i Uppsala AB
- Trost J (2005) *Kvalitativa intervjuer*, Studentlitteratur Lund

Bilagor

Bilaga 1 – Inbjudan till uppföljningsdag

HEJ .....

STORVIK - DATUM

FÖR 10 ÅR SEDAN VAR DU MED I UTBILDNING OM KONFLIKTHANTERING MED HJÄLP AV DRAMA

MINNS DU?

Våren 2004 genomfördes utbildningsprogrammet DRACON på Björksätraskolan i Sandviken. Du var en av de elever som deltog. Jag som skriver till dig heter Hanna Sjöstedt och läser dramapedagogik på Gävle Högskola. I vår kommer jag att göra en uppföljning av resultat från DRACON-projektet. Uppföljningen ingår i mitt arbete med en C-uppsats i Dramapedagogik vid Högskolan i Gävle.

För detta skulle jag behöva din hjälp och bjuder därför in dig till en heldag på Västerbergs Folkhögskola. Denna inbjudan har skickats till dig som var med och spelade in CD-skivan om DRACON, som finns i boken "DRACON i skolan – *drama, konflikthantering och medling* av Anita Grünbaum och Margret Lepp. Anita Grünbaum kommer tillsammans med mig att leda dagen.

Vad innebar det att delta i undervisning om konflikthantering via drama? Fick du med dig redskap i konflikthantering? Vi ser på filmen tillsammans och hjälps åt att minnas. Du kan sedan bidra genom att bli intervjuad om vad DRACON innebar för dig.

Du behöver inte ha med dig något speciellt, lunch och fika bjuder vi på. Program för dagen bifogas!

Om du kan och vill delta, fyll i nedanstående talong och skicka till mig i bifogat svarskuvert senast den 28 februari. Det är viktigt att du returnerar svaret även om du inte vill delta, för då vet jag att du nåtts av denna information. Glöm inte att underteckna!

OBS! Alla uppgifter du lämnar denna dag kommer att behandlas konfidentiellt. Du har även rätt att avbryta när du vill.

Kontakta mig gärna om du har frågor på 070-3729003 eller mail: Hanna.Tina.Sjostedt@telia.com

Med vänlig hälsning, Hanna Sjöstedt, Dramapedagogstuderande Gävle Högskola,

Handledare Maria Andrén, Universitetslektor i pedagogik, Gävle Högskola

.....
 Jag vill delta.

Jag vill ha vegetarisk kost

Namn: .....

Annat (t ex allergi mot viss mat): .....

Adress: .....

Postnummer..... Ort .....

Mail: .....

Telefon:..... Mobil: .....

Jag vill inte delta

Orsak (ej obligatorisk).....

Namnunderskrift: .....

Klipp av talongen och returnera i bifogat svarskuvert

INBJUDAN TILL

UPPFÖLJNING AV UTBILDNINGSPROGRAMMET DRACON

VÄSTERBERGS FOLKHÖGSKOLA SÖNDAG 17 MARS 2013

VAR ? Dramahuset, bottenvåningen. (Samma sal där filmen om "DRACON i skolan" spelades in)

NÄR ? Vi startar kl 10.00. Kaffe och smörgås serveras från 9.30

PROGRAM:

10.00-12.00 - Hur har DRACON utvecklats i Sverige och internationellt – kort presentation

- Genomgång av upplägget i DRACON

- Vi ser på filmen tillsammans

- Diskussion i smågrupper

12.00 – 13.00 - Lunch

13.00 -17.00 - Enskilda intervjuer.

Exempel på frågor:

- Vad minns du?
- Hur upplevde du DRACON programmet, till exempel att arbeta med drama som metod ?
- Fick du med dig några kunskaper om konflikthantering?

Övrig tid mellan intervjuer, fri tid för umgänge och eftermiddagsfika.

Varmt välkommen till Västerberg!

Hanna Sjöstedt och Anita Grünbaum

Hur tar man sig till Västerbergs folkhögskola? Enklast är att ta buss nr 41 mot Hofors. Från Gävle/Sandviken går den varje timma på söndagar. Hållplats: Västerbergs folkhögskola. Var Dramahuset ligger syns på bifogad karta

Bilaga 2- Intervjufrågor - checklista

1 Hur var det att se på filmen? (kan ge minnen , känslor) Följdfrågor konkreta: tid, plats , handling

2 Visst är det du som..... på filmen (Det du berättar i filmen, kommer du ihåg att du sa det?)

3 Kommer några spontana minnen upp när vi pratar om de här? (Vad gjorde du då, vad hände sen)

(4 Vilka fler övningar var du med i, på filmen?)

5 Om du försöker flytta dig 9 år tillbaka i tiden, du gick då i 7:an och var 13 år.

- Minns du hur undervisningen var upplagd?
- Finns det någon händelse i undervisningen du kan berätta om?

6 Minns du hur det kändes när ni började?

- Var det en skillnad när ni slutade? (Vad?)

7 Hur var det att jobba med drama som metod?

8 Hade du jobbat med drama innan?

- Hade du hjälp av det?
- På vilket sätt?

9 Fick du med dig kunskaper om konflikthantering?

- Har du i så fall använt dessa kunskaper i uppkomna situationer, hemma/i skolan/ på fritiden?
- Varför tror du att det var Dracon?

Om den som intervjuade berättar om en upplevelse/insikt

- Vad gjorde att du fick den upplevelsen/insikten?

Alt. Har du minnen av att du kunde använda något av det ni jobbade med **då**, i din vardag?

- Finns det kvar nu också?

Alt. Kan du minnas att du redde ut konflikter på ett annat sätt efter att du deltagit i Dracon?

Man kan också höra om

- Vad tyckte du bäst/sämst om i programmet?
- Vad var svårast/lättast?
- Kände du trygghet/otrygghet i gruppen (i så fall varför)

10 Vad gjorde att du ville komma på denna träff?

Bilaga 3 - Overall aims of DRACON international

The overriding research questions for the whole project are as follows:

1. What are the most common types of conflicts among adolescents? How do they perceive their conflicts and how do they behave in typical conflict situations?
2. How can adolescents explore their own conflicts through the medium of drama
3. Can the development of relevant drama methods and programs in schools improve adolescents' capacities for handling conflict?
4. How resilient are these drama methods and programmes? Will they function under troublesome conditions, such as in "problem" classes, and in ethnically divided schools?
5. Can the same or similar drama programmes be used for schoolteachers and counselors to stimulate their participation as facilitators in the drama programmes?
6. Under what conditions and to what effect can the drama programmes be implemented in a whole school? Can they be taken over and run by the school itself and under what conditions?
7. What kind of observations/measurements can be developed for studying the long and short-term effects of drama-programmes?
8. What are the effects of different background or contextual factors (national and ethnic cultures, school systems etc) or the design and outcome of the field studies?

Källa: DRACON International (2005) *Bridging the Fields of Drama and Conflict Management. Empowering students to handle conflicts through school-based programmes*

DRACON är ett internationellt forskningsprojekt och det svenska DRACON- programmet delar samma övergripande forskningsfrågor (bil 3) som de andra länderna men ställde även frågan "Kan tonåringar lära sig att ta rollen som opartiska medlare i skolan?"

Vid jämförelsen med mina resultat är det forskningsfråga 2 och 3 ovan som sammanfaller med mina forskningsfrågor. Det är framför allt forskningsfråga 3 och 5 i min undersökning som berörs, men även de andra.

